

Debatten om PISA. Aktörer, debattämnen, konfliktpunkter

Dragan Ciganovic

Abstract

The Programme for International Student Assessment (PISA) is a worldwide international survey conducted every third year with the purpose to evaluate the education systems in many different countries by testing the skills and knowledge of 15-year old students. PISA tests the students knowledge in reading, mathematics and science. Since 2000, the PISA test is performed each third year, as 15-year old students are randomly selected worldwide to take a test within these subjects.

The motivation for this study is to investigate why the results of Swedish pupils continues to tumble. Swedish pupils knowledge results have fallen below the OECD average. The declining results and knowledges of Swedish pupils has hence led to a big debate about how this issue could be explained and the education system has been questioned.

In this thesis the purpose is to study the debate about the Swedish PISA results and the national education system. In the study a triangulation of methods is applied. A statistical analysis of national media, mainly news paper articles dating back to year 2000, is applied to show the scope of the debate and how much it has been written about PISA related to the Swedish education system. In the study the main method applied is a qualitative text analysis of national media, news paper articles.

The results of the statistical analys and qualitative text analys shows that the declining teacher status, school segregation and early tracking of pupils, decentralization and the major increase in private schools since the beginning of 1990 are the main explanatory reasons for the declining results of Swedish pupils according to the debate.

Nyckelord: PISA, friskolevalet, skolsegregation, decentralisering, lärarkets status, variation in international student performance, top down approach, bottom up approach

Innehållsförteckning

1	Bakgrund	1
1.1	Syfte	2
1.2	Teoretiskt ramverk	3
1.3	Studiet av statsvetenskap på olika analysnivåer.....	4
1.4	Top down approach.....	5
1.5	Bottom down approach	6
1.6	Metod	7
1.7	Material	10
1.8	Tidigare forskning	11
2	PISA	14
2.1	Hur har resultaten i PISA förändrats över tid och varför är unga elevers allmänbildning viktigt för landets välfärd?.....	16
3	En analys av aktörer och konfliktpunkter i debatten om PISA	22
3.1	Alliansens utbildningspolitik.....	22
3.2	De rödgrönas utbildningspolitik.....	28
3.3	Medborgarna i debatten om PISA	30
3.4	Läraryrket om resultaten i PISA	32
3.5	Experter och forskare pekar ut det fria skolvalet	34
3.6	PISA i Statens Offentliga Utredningar	37
3.7	OECD analys av PISA studien.....	39
4	Skoldebatten utifrån statistiskt perspektiv	40
4.1	Hur mycket har det skrivits om PISA?.....	40
4.2	Vilka problem har det skrivits mest om i debatten om PISA?	42
4.3	Skiljer sig tidningarna åt vad avser politisk åsikt om problemen som tas upp i debatten?	44
5	Argumentationsanalys av skoldebatten	48
5.1	Argumentationsanalys av friskolevalet i debatten om PISA.....	49
5.2	Argumentationsanalys av det kommunala huvudmannskapet	51
5.4	Argumentationsanalys av den bristande ordningen i klassrummen	53
5.6	Argumentationsanalys av debatten om klasstorlek	55
6	Slutsats/analys	57

7	Referenser.....	61
----------	------------------------	-----------

1 Bakgrund

Den internationella kunskapsundersökningen PISA som den internationella organisationen OECD (*Organization for economic cooperation and development*) genomför visar att svenska elevers ämneskunskaper har drastiskt försämrats det senaste decenniet. När undersökningarna började genomföras var Sveriges elever i topp, men ända sedan år 2000 har resultaten i varje efterföljande undersökning haft en nedåtgående försämring. Det var i december 2013 som skolkrisen var ett faktum. Resultaten av den internationella PISA undersökningen visade att svenska 15-åringars kunskaper försämrats mest av alla OECD-länders. Resultaten har försämrats till den utsträckning att svenska elever presterar sämre och går ut grundskolan med sämre ämneskunskaper än genomsnittet av de länder som deltar i undersökningen. Enligt mätningen framgår att svenska elever har sämre ämneskunskaper än elever i Ungern, USA och hamnar långt efter de nordiska länderna medan finska elever hamnar i topp. Till följd av den här kunskapsundersökningen har det uppstått en intensiv debatt i medier om förklaringarna till det som allt oftare benämns som skolkrisen och det har bidragit till kritisk granskning av undervisningssystemet i Sverige. Kommunaliseringen av skolsystemet har av många politiker såväl som medier och andra inflytelserika aktörer betraktats som ett stort misslyckande.

Men hur kan svenska elevers radikalt försämrade kunskapsutveckling i flera grundläggande ämnen förstås? PISA står för *Programme for International Student Assessment* och är en internationell kunskapsmätning i vilket 15 åriga skolelevers kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap bedöms. Undersökningen genomförs vart tredje år av OECD (*Organization for economic co-operation and development*). Svenska elevers läsförmåga är fortfarande bra internationellt sett, men resultaten har försämrats enligt PISA kunskapsundersökningen för 15 åriga skolelever. Kunskapsundersökningen från den internationella studien PISA ger en indikation på att svenska elevers resultat och allmänbildning successivt försämras från år till år. Vad kan försämringen av resultaten i PISA undersökningarna bero på¹?

¹ Skolverket. PISA i korthet. 2014-04-04. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa> (Hämtad 2014-03-24)

1.1 Syfte

Syftet med den här debattstudien är visa hur debatten om PISA ser ut, debattområden, konfliktpunkter och debattens omfattning. Skolpolitiken kan betraktas som ett policymisslyckande utifrån vad PISA rapporten indikerar om svenska elevers kunskapsutveckling och därmed är det också av intresse att tillämpa förklaringarna till den svenska skolpolitikens misslyckande för att förstå policymisslyckanden på en övergripande nivå.

Ett vidare syfte med studiet av debatten om PISA är att utveckla en djupare förståelse för vilka orsaker som föreligger svenska elevers radikala kunskapsförsämring i flera av de grundläggande ämnena. Förhoppningen är vidare att det här ska kunna leda till en givande sammanfattande och analytisk diskussion om det bör dras några förhastade och generella slutsatser om de försämrade resultaten i PISA undersökningarna.

Debatten om PISA kommer att studeras utifrån två teoribildningar: *top down approach* och *bottom up approach*. Respektive teori är vägledande för analysen och styr vilka förklaringsfaktorer som bör anses relevanta samt bör betraktas som ett tolkningsinstrument. De två teoretiska ramverken tillämpas för att förstå och analysera policyprocesser och hur styrning kan ske inom offentlig politik.

Det här är ett omdebatterat ämne som är högst aktuellt och som relaterar till arbetsmarknadens konkurrenskraft. Med försämrade skolresultat ökar risken för tidiga avhopp och arbetslöshet vilket jag tror även kan relateras till regional utveckling och konkurrenskraft.

1.2 Teoretiskt ramverk

Teoretiska ramverk som tillämpas för att förstå och analysera policyprocesser och hur styrning sker inom offentlig politik kommer att användas i den här studien. Den svenska debatten kommer att studeras utifrån två teoretiska ramverk: ”*top down approach*” och ”*bottom up approach*”. Respektive teoribildning är vägledande i debattanalysen och styr vilka förklaringsfaktorer som bör anses relevanta samt bör betraktas som ett sätt att tolka verkligheten ur ett specifikt ontologiskt perspektiv.

Det finns mycket skrivet om förklaringarna till varför de svenska resultaten i PISA mätningarna har rasat sedan början på 2000-talet. Men var ligger problemet? Är det kursplaner (målstyrning) eller är det kommunaliseringen av skolsystemet (organisationsstrukturer) som förändrat hur undervisningen går till? Ligger problemet hos lärarna (lön, urval, läraryrkets status) eller kan resultaten från PISA undersökningarna bero på elevernas ambitioner? Det finns institutionalistiska förklaringar som tyder på att regeringens reformer av regelverket i form av kursplaner och läroplaner har genomförts sedan friskolereformen 1991 som har styrt undervisningen i en annan riktning. Kan dessa reformer relatera till elevernas försämrade resultat i PISAs internationella kunskapsundersökningar? Ett *top down approach* skulle relatera förklaringarna till att policymisslyckandet beror på att det hade krävts mer centralstyrning. *Bottom up approach* handlar om organisationen i skolan därnere. *Top down approach* blir då ett uppifrån perspektiv. Utifrån *Bottom up approach* skulle det betonas att hur effektivt policys implementeras beror på de lokala instanser som fattar de slutgiltiga besluten utifrån politiska riktlinjer vilket i det här fallet blir skolorna i landets 290 kommuner och kommunerna som huvudman för skolsystemet i ett decentraliserat skolsystem². Ett decentraliserat system kännetecknar en politisk maktfördelning där underenheter har självständig beslutskraft och där de är oberoende av varandra. Det lokala självstyret innebär att kommunala enheter har rätt att fatta beslut på vissa bestämda områden³. Ett nedifrån och upp perspektiv skulle framtona att policys uppnår inte sina ändamål p g a för strikta politiska riktlinjer, bristande deltagande från lokala aktörer samt brist på resurser. För strikta politiska riktlinjer och bristande deltagande från lokala aktörer i ett centraliserat system innebär att underenheterna är stramare kontrollerade ovanifrån medan spelrummet för egna lokala beslut stramas åt och krymper vilket går emot det som i teorin är fördelaktigt med decentralisering. I ett decentraliserat system menar man i teorin att politiska beslut och administration anpassas till lokala förhållanden, sakbehandlingen blir snabbare och informationsmängden blir mindre än för ett centraliserat organ. Det förutsätts att lokala myndigheter har en bättre insikt i de lokala problemen och förutsättningarna som råder i en kommun än vad centraliserade organ har sett utifrån. Utifrån ett nedifrån och upp perspektiv skulle en decentralisering försvaras för att stramare politiska riktlinjer och brist på deltagande från lokala aktörer skulle framkalla politiska beslut med brist på förankring till de lokala förutsättningarna i varje kommun⁴.

² Hudson John & Lowe Stuart, *Understanding The Policy Process*, kapitel 12

³ Österud Öyvind, *Statsvetenskap: Introduktion i politisk analys*, kapitel 10

⁴ ibid, kapitel 10

Nedanför ges en mer ingående beskrivning av de två teoribildningar som jag kommer att använda för att förstå och tolka debatten om PISA samt de förklaringar till policymisslyckandet som har framförts

1.3 Studiet av statsvetenskap på olika analysnivåer

Statsvetenskapliga problem och fenomen kan studeras på olika nivåer. Dessa kan delas in i makronivå, mesonivå och mikronivå.

Vid studier på makronivå studeras aggregerade storheter som formar den kontext i vilken policyprocessen studeras. Studieobjekt på makronivå, och mer specifikt global nivå, kan vara globalisering och i synnerhet världsekonomins inverkan på nationalstaten och dess politik. I den andra upplagan av boken "Understanding the policy process" argumenterar författarna John Hudson & Stuart Lowe för att globala omvandlingsprocesser har förändrat den brittiska staten från att vara ett traditionellt produktionsland till att bli en mer service- och tjänsteorienterad ekonomi vilket också har styrt den nationella politiken. På makronivå kan även studeras hur EU lagstiftning leder till förändringar i nationell lagstiftning som i sin tur styr samhällsutvecklingen i ett land.

På mikronivå är individen i fokus för beslutsfattandet och i synnerhet studeras implementeringsfasen, skedet i policyprocessen då policys verkställs. Utifrån studiet av den svenska debatten om PISA undersökningarna och sökandet efter förklaringarna till varför resultaten har blivit som de har blivit relateras orsakerna till lärarna såväl som eleverna som inflytelserika personer i policyprocessen. På mikronivå är det intressant att studera hur olika inflytelserika personer som politiker, ministrar, statstjänstemän och lärare har styrt skolpolitiken. Men framförallt är det betoning på att personligheter är betydelsefulla för beslutsfattandet och att aktörer i synnerhet i fasen då policys implementeras styr policys.

På mesonivå studeras sambanden mellan faktorer på makronivå och mikronivå och fokus är ofta på kommuner, delstater, stater och delegering av tidigare centralstyrda befogenheter till kommunerna. Friskolereformen 1991 brukar i debatten ofta bemärkas i den svenska debatten om PISA som en kritisk vändpunkt då regeringen lämnade över ett större ansvar för skolan till kommunerna. Den här vändpunkten är ett intressant studieobjekt på den här analysnivån. På den här analysnivån studeras följaktligen inte primärt globala faktorer utan fokus är snarare på studieobjekt på kommunal nivå och även statlig nivå⁵.

I den här textanalytiska debattanalysen kommer förklaringsfaktorerna framförallt att relateras till förhållanden på mikronivå och mesonivå. Teoribildningen "bottom up approach" tillämpas primärt för att studera förklaringsfaktorer på mikronivå även fast den senare analysnivån också är lämplig som utgångspunkt för att undersöka debatten om PISA.

⁵ Hudson John & Lowe Stuart, *Understanding The Policy Process*, kapitel 1, 7, 11 och 12

1.4 Top down approach

Top down approach ger ett uppifrån och ned perspektiv med primärt fokus på toppstyrning av ett policyområde. Förespråkarna av teoribildningen top down approach förespråkar toppstyrning av policyprocessen. I boken "Understanding the policy process" hänvisar författarna Hudson & Lowe till en studie genomförd av forskarna Pressman & Wildawsky som kommer fram till att policymisslyckanden sett utifrån ett uppifrån och ned perspektiv beror på alltifrån kommunikationsmissar inom och mellan statliga myndigheter, brist på tydliga direktiv samt brist på styrning uppifrån, otydliga målsättningar, för många aktörer involverade i policyprocessen på lokal, regional och nationell nivå till brist på centralstyrning av de resurser som statliga myndigheter förvaltar. Forskarna Pressman & Wildawskys förespråkar därför en toppstyrd och centraliserad policyprocess⁶. Top down teoretiker skulle exempelvis förespråka att Sveriges skolsystem bör förstatligas och att staten bör ta ett större ansvar för skolan.

Bristerna med en decentralisering enligt ett uppifrån och ned perspektiv blir att underenheterna fattar beslut utan hänsyn till vad som sker på andra ställen och att offentliga tjänster ges utifrån olika kriterier från plats till plats när de politiska riktlinjerna inte är enhetliga och åtstramade.

⁶ ibid, kapitel 12

1.5 Bottom down approach

Bottom up approach handlar om organisationen i skolan därnere. Inom teoribildningen ”bottom up approach” argumenterar förespråkarna att personligheter och inflytelserika personer i policyprocessen har ett stort inflytande över hur policys utvecklas. Tjänstemän och handläggare som implementerar policys, vare sig det gäller socialpolitik som berör beslut om bostadsbidrag, studielån eller beslut om projektstöd på en förvaltande myndighet, har i implementeringsfasen av policyprocessen en avgörande inverkan på om policys i slutändan misslyckas eller inte. Inflytelserika personer i policyprocessen är begränsat rationella och kommer agera rationellt givet de tidsramar som de har till sitt förfogande och givet att de har begränsad information och kunskap i sin beslutscontext.

Ett nedifrån och upp perspektiv framtonar att den politiska maktfördelning i ett land bör se ut som sådant att kommunala enheter har rätt att fatta självständiga beslut då fördelen är att politiska beslut och administration anpassas till lokala förutsättningar som de lokala myndigheterna har mer insikt i än ett centraliserat organ utifrån. Sakbehandlingen blir snabbare och informationsmängden blir mindre än vad den skulle vara för ett centraliserat organ.

Policymisslyckanden skulle utifrån den här teoribildningen tolkas som att aktörer, organisationer och myndigheter på lokal och regional nivå inte har involverats tillräckligt i policyprocessen. Det lokala självstyret måste ges företräde till bekostnad av centraliserade organs toppstyrning. Dess förespråkare talar för att avreglering och decentralisering av skolsystemet och därmed mindre centralstyrd politik är en lämplig åtgärd mot alla former av policymisslyckanden som angår skolpolitiken⁷. Hur skulle då den här teoribildningens teoretiker resonera mer specifikt om hur Sveriges skolpolitik kan effektiviseras? ”Bottom up” teoretiker skulle argumentera för att lärarnas status bör höjas för att Sveriges skolpolitik ska effektiviseras med hänvisning till prestationerna i PISAS undersökningar. Ett annat tänkbart argument från ”Bottom up teoretiker är att lärarna bör involveras mer i elevernas lärande och att kommunerna bör överlåtas ett större ansvar för skolsystemet.

⁷ ibid, kapitel 12

1.6 Metod

Uppsatsarbetet genomförs primärt som en kvalitativ textanalytisk debattstudie med vilket syftet är att belysa och sammanställa den svenska debatten om PISA undersökningarna för att ta reda på vilka förklaringar till misslyckandet som har framförts.

En statistisk analys av PISA debatten kommer genomföras för att visa på den bredd och det utrymme som PISA debatten har getts i media. En kvalitativ och kvantitativ metodtillämpning ger en mer heltäckande bild av vilka orsaker till PISA raset som anses relevanta i debatten. Den statistiska analysen kan ge svar på frågor om dagstidningarnas politiska inriktning påverkar deras åsikt om exempelvis friskolornas fria etableringsrätt, huruvida skolan bör vara statlig, läraryrkets status eller satsningar på särskilt stöd till svagare elever samt vilka orsaker till PISA raset som har nämnts oftast i media. Den kvalitativa metoden bidrar med en mer djupare förståelse för hur olika politiska aktörer resonerar om PISA studien och vilka argument de framför i nyhetsartiklarna. Det empiriska materialet för den statistiska analysen omfattar 344 nyhetsartiklar från de ledande nyhetstidningarna Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Aftonbladet. Det empiriska materialet omfattar alltifrån vanliga nyhetsartiklar till debattartiklar och ledarartiklar/ledare. Till viss del används även annan litteratur utöver nyhetsartiklarna för att komma åt exempelvis riksdagspartiernas politiska åsikter om PISA vilket inte i samtliga fall har framgått i alla medier. Det empiriska materialet är avgränsat till årsperioderna från då PISA undersökningarna började genomföras år 2000 till 2014. Ett totalurval används för att ge en heltäckande bild av vad PISA debatten handlar om och vart fokuset har riktats.

För den kvalitativa textanalysen används ett strategiskt urval av nyhetsartiklar från respektive dagstidning. Det strategiska urvalet tillämpas för att relevanta teman, argument och relevanta politiska aktörer kommer till tals. Ett slumpmässigt och inte genomtänkt urval garanterar inte att de viktigaste teman kommer med i empirin som ligger till grund för den här studiens slutsatser om de fallande PISA resultaten.

Det finns följaktligen två olika typer av textanalytiska frågeställningar. Dels frågeställningar som är inriktade på att systematisera textens innehåll och dels frågeställningar som handlar om att kritiskt granska textens innehåll och ta ställning till dels olika argumentationers hållbarhet och dels vilka maktförhållanden och dolda konflikter som träder fram i texten. Systematiska undersökningar påminner mer om en beskrivande analys och sammanställning av texters innehåll. Systematiska textanalyser kan handla om att klargöra tankestrukturen hos politiska aktörer som har varit inflytelserika i samhällsdebatten. En sådan undersökning kan handla om att klargöra hur idéhistoriskt viktiga aktörer som Platon, Machiavelli, politiska partier eller EU-kommissionen resonerar i en viss sakfråga. Vilket är budskapet som dessa idéhistoriskt inflytelserika filosofer vill framföra till sin publik? En idékritisk analys är en form av kritiskt granskande textanalys som går ut på att ta ställning till huruvida en given argumentation lever upp till rationella eller moraliska normer.

Då den här studien är en argumentationsanalytisk debattstudie handlar studien om att logiskt ordna innehållet i texterna som kommer användas i studien. Studien handlar om att "... överblicka och sammanställa argumenten som framförs för alla de olika ståndpunkterna i en debatt". Kvalitativ textanalys eller den mer specifika varianten argumentationsanalys går ut

på att aktivt läsa texten, ta fram det väsentliga innehållet i texten och att ställa frågor till texten. Eftersom en argumentationsanalys tillämpas får det konsekvenser för hur det här uppsatsarbetet genomförs och för synsättet gentemot de nyhetsartiklar som kommer studeras för att bilda en uppfattning om hur argumentationskedjan ser ut i debatten om PISA undersökningarna. Det här innebär att läsningen av varje nyhetsartikel om PISA kommer leda till att jag som uppsatsförfattare kommer ställa följande frågor till texten:

- Vilka argument framförs i nyhetsartikeln om PISA undersökningarna?
- Tillhör den centrale argumentationsaktören i texten en specifik kategori av aktörer så att vi vet exempelvis om aktören är ett specifikt politiskt parti, tillhör Lärarnas Riksförbund, forskarsamhället eller en internationell organisation? Om ja, är det här ett generellt förekommande argument hos denna kategori av aktörer?
- Finns det fler aktörer som för en liknande argumentationslinje om PISA undersökningarna?
- Har några motargument framförts mot huvudargumenten som framförts i texten och i så fall av vilka aktörer?
- En annan följdfråga som naturligt följer av den övergripande uppsatsfrågan och som också kommer att ställas till texterna är följande: Har det utvecklats en diskurs kring PISA undersökningarna och Sveriges skolsystem i debatten som träder fram i media? Språket och mänskliga uttryck är med och formar verkligheten och hur vi ser på samhället. En djupgående och bredare överblick över debatten om skolsystemet i Sverige visar på att det framträder en dominerande negativ ton om skolsystemet i Sverige ända sedan PISA undersökningarna startade. I media talas det om det svenska skolsystemet som att det är fullt av brister och PISA undersökningarna tillskrivs stor betydelse för att bedöma kvalitén på undervisningen i de olika länderna. Det överöses inte mycket beröm över skolan i Sverige i media och hur andra länder kan se Sverige som en förebild för hur föredömlig undervisning ska gå till.

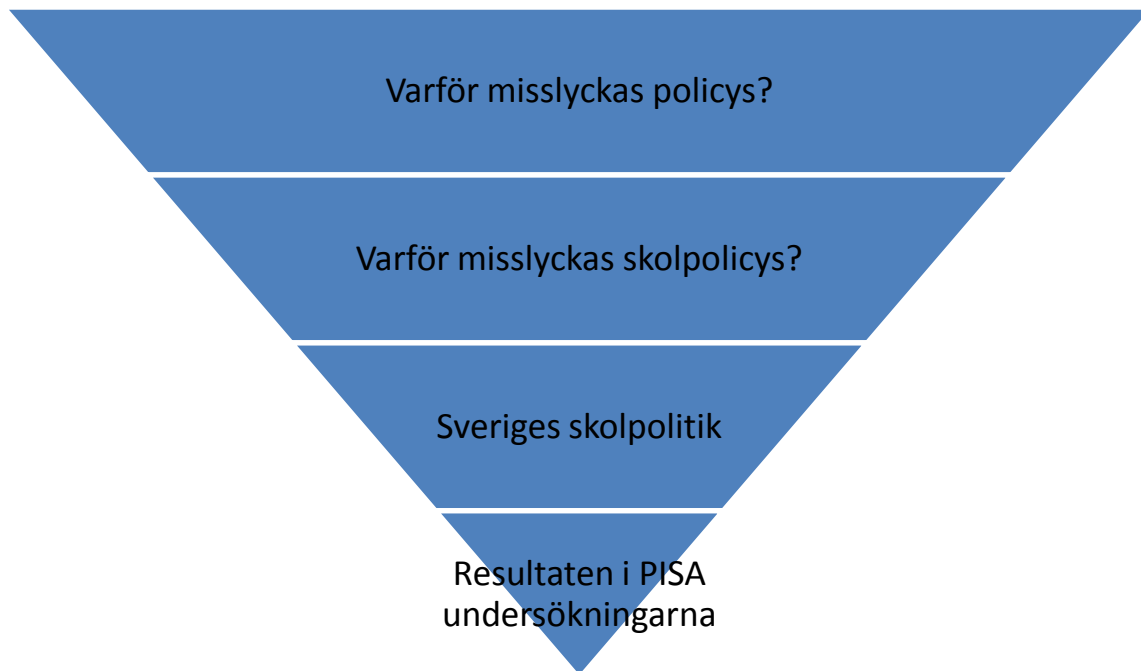
Skolpolitiken kan betraktas som ett policymisslyckande utifrån vad PISA resultaten indikerar om svenska elevers kunskapsutveckling. Hur resonerar då olika aktörer som forskare, politiker och myndigheter i den svenska debatten om problemet? Är de olika aktörerna överens i sina resonemang om förklaringarna? I korthet är det vad den här debattanalysen kommer att handla om⁸.

Uppsatsarbetet kommer utöver debatten i media också ha utgångspunkt i tidigare forskning och vetenskapliga avhandlingar om PISA resultaten. Metastudien syftar till att analysera och sammanställa vad forskare har kommit fram till när det gäller PISA resultaten och utifrån tidigare forskning ta reda på om det finns förklaringar som är återkommande i forskaravhandlingarna.

De vetenskapliga avhandlingarna får i det här fallet tolkas som analysenheter med förklaringarna som sina variabler.

⁸ Oscarsson et al 2007, kapitel 12 om kvalitativ textanalys

Studien är konkret inriktad på resultaten i PISA undersökningarna för Sveriges deltagande elever. PISA undersökningarna leder vidare till en problematiserande diskussion om Sveriges skolpolitik, d vs problemet generaliseras utifrån ett urval av svenska 15-åriga skolelevs resultat till att bilda en uppfattning om svenska skolelevs kunskapsnivå på rikstäckande nivå. Studier av Sveriges skolpolitik och deras resultat kan generaliseras vidare till analysen av policys som helhet oavsett vilket policyområde. Skolpolitiken i Sverige kan jämföras med skolpolitiken i andra länder för att öka generaliserbarheten. Poängen är att uppsatsen studerar en specifik policysektor, d v s utbildningspolitiken, men att dess resultat också kan tillämpas för att förstå varför alla möjliga typer av policymisslyckanden sker. Den tanken om generaliserbarhet illustreras mer utförligt i följande abstraktionsstege:



1.7 Material

I den här studien inriktar jag mig på en frågeställning som är relaterad till det svenska utbildningssystemet och skolpolitiken. För att just visa hur debatten sett ut, konfliktpunkter, debattområden och vilka förklaringar till resultatet som framförs kommer nyhetsartiklar, debattartiklar och ledarsidor från ledande nyhetstidningar att användas som material. Ett exempel på sådana debatt och – ledarartiklar är från ledarsidor i DN, SvD och Aftonbladet vilket är en blandning av liberala och socialdemokratiska förhållningssätt i DN debatt och opinion i SvD.

Uppsatsarbetet kommer också ha utgångspunkt i tidigare forskning och vetenskapliga avhandlingar om PISA undersökningarna. Metastudien syftar till att analysera och sammanställa vad forskare har kommit fram till när det gäller PISA resultaten och utifrån tidigare forskning ta reda på om det finns förklaringar som är återkommande i forskaravhandlingarna. De vetenskapliga avhandlingarna får i det här fallet tolkas som analysenheter med förklaringarna som sina variabler.

1.8 Tidigare forskning

PISA undersökningarna har ända sedan de började genomföras år 2000 varit ett väldigt uppmärksammat ämne i tidigare forskning och har aktivt tillämpats som indikator för kvalitén på undervisningen i diverse länder i komparativa studier.

I en studie av forskaren Thomas Fuchs (2004) studeras vilka förklaringar som föreligger variationer i elevers skolprestationer. I Fuchs studie används utbildningssystemets institutioner som viktig faktor för att förklara variationer i elevers studieprestationer. De institutioner som anses ha teoretiskt sett viktig betydelse för utbildningens kvalitet är offentlig kontra privat finansiering, centralstyrd finansiering samt centralstyrt kontra decentraliserat skolsystem i termer av kursplaner, budget och personalfrågor. I Thomas Fuchs (2004) studie tillämpas följande teoretiska determinanter för att beräkna studieprestationer: familjens socioekonomiska tillhörighet, resurser, stöd från hemmet, lärare och institutioner. Den tillämpade teoretiska modellen i studien förklarar 85 % av variationen i PISA resultaten mellan länder⁹.

Tidigare forskning ger empiriskt stöd för att alla typer av segregationer och uppdelningar av elever i skolor och klasser baserat på ambitionsnivå utökar ojämlikhet i utbildningsprestationer och försämrar medelvärdesresultat. En studie av forskaren Andreas Ammermüller (2004) visar på forskning som betonar att tidig uppdelning av elever efter ambitionsnivåer och skolresultat har en motsatt effekt och försämrar tyska elevers resultat vilket framförallt gäller för eleverna som har större undervisningssvårigheter. Forskningen jämför varför elever från Finland presterade så pass bättre i PISA mätningen 2000 än tyska elever trots fördelaktiga socioekonomiska förutsättningar hos tyska elever. Studien visar även att finska elever presterar bättre då lärarna också är mer högutbildade och att låg utbildning hos lärarna i Finland har mindre negativ inverkan på elevernas studieresultat än i Tyskland¹⁰. Även forskning från forskarna Eric Hanushek och Ludger Wössman (2005) studerar sambandet mellan tidig uppdelning av elever och deras studieresultat. Forskningen här visar också på ett negativt samband och att uppdelning och segregation tidigt i skolan har ett samband med att elever presterar sämre i PISA mätningarna¹¹. I studien *”organisation and context, efficiency and equity of educational systems: What PISA tells us”* framgår det att tidigt dela upp och gruppera elever efter hur de presterar tenderar att utöka ojämlikhet i skolresultat¹².

⁹ Woessmann, Ludger and Fuchs, Thomas, What Accounts for International Differences in Student Performance? A Re-Examination Using PISA Data (September 2004). IZA Discussion Paper No. 1287; CESifo Working Paper Series No. 1235. Tillgänglig på: <http://ssrn.com/abstract=572802> (Hämtad 2014-02-23)

¹⁰ Ammermüller, Andreas (2004) : PISA: What Makes the Difference? Explaining the Gap in PISA Test Scores Between Finland and Germany, ZEW Discussion Papers, No. 04-04. Tillgänglig på: <http://ideas.repec.org/p/zbw/zewdip/1605.html> (Hämtad 2014-02-23)

¹¹ Eric A. Hanushek & Ludger Wössmann, 2006: "Does Educational Tracking Affect Performance and Inequality? Differences- in-Differences Evidence Across Countries," *Economic Journal*, Royal Economic Society, vol. 116(510), pages C63-C76, 03. Tillgänglig på: http://ideas.repec.org/p/ces/ceswps/_1415.html (Hämtad 2013-02-22)

¹² Bellat Marie Duru & Suchaut Bruno (2005): Organization and context, efficiency and equity of educational systems: What PISA tells us, *European Educational Research Journal* 4,3. Tillgänglig på: <http://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00006354> (Hämtad 2014-02-22)

I tidigare forskning har även sambandet mellan socioekonomiska faktorer och prestationer i PISA- mätningarna studerats. Resultaten har här varierat. Olika studier visar att inverkan av föräldrarnas socioekonomiska bakgrund på hur eleverna presterar i PISAS kunskapsundersökningar varierar mycket från land till land. Socioekonomiska faktorer inverkan på elevernas resultat i PISA har starkast empiriskt stöd utifrån de fallen från Tyskland, Storbritannien och USA, medan generationsöverförande utbildningsnivåer från föräldrar till barn har mindre samband med resultaten i PISA utifrån fallen från de Skandinaviska länderna och Kanada. I många andra studier inom den tidigare forskningen visar på att föräldrarnas socioekonomiska situation har viktig betydelse för hur eleverna presterar i skolan. I studien *"Who's to blame? The determinants of German students achievement in the PISA 2000 study"* visar resultaten att tjejer och i synnerhet elever med mer högt utbildade föräldrar presterar bättre i skolan och PISA undersökningarna än elever tillhörande föräldrar som har lägre utbildningsnivå. Även i studierna *"Do inequalities in parents education play an important role in PISA students mathematics achievement test score disparities"* och *"Measuring the socio-economic background of students and its effect on achievement in PISA 2000 and PISA 2003"* har elevernas och familjens socioekonomiska situation studerats som förklaringsfaktor.

En studie av forskaren Victor Lavy (2010) utgår från ett urval av 15-åriga elever från femtio olika länder som deltog i PISA undersökningen 2006 vars resultat visar att mängden obligatorisk undervisningstid har positiv och signifikant inverkan på test resultaten. Exempelvis kan nämnas att 15-åriga skolelever i Belgien, Frankrike och Grekland har över 1000 timmars obligatorisk undervisningstid per år medan den genomsnittliga obligatoriska undervisningstiden i länder som England, Luxembourg och Sverige är 750 timmar per år¹³. Michael Fertigs (2003) forskning indikerar att skolor med lärarbrist får försämrade resultat i PISA medan den här studien i kontrast till vad en del tidigare forskning anmärker menar att skolor som satsar på en mer homogen uppsättning av elever baserat på skolprestationer, genom att flytta elever med undervisningssvårigheter till andra skolor, har en positiv inverkan på individuella skolresultat¹⁴.

Tidigare forskning om hur PISA undersökningarna förklaras och hur de tillämpas för att kritiskt granska det egna landets utbildningssystem har förklarat variationer i PISA resultaten genom alltifrån variabler såsom familjens klasstillhörighet och socioekonomiska bakgrund, länders demografier, kvalitén på utbildningen såväl som institutionella faktorer. I en studie av Jack Bugas et al (2012) tillämpas en regressionsanalys som förklarar 77 % av variationen i ett PISA liknande test. 68,1 % förklaras av utomsystematiska faktorer såsom "antalet böcker hemma per elev", invandratäthet och urbana områden. 6,6 % av variationer i resultaten i TIMSS testet återförs till systematiska faktorer såsom kvalitén på utbildningen i termer av storleken på klasserna medan 2,2 % av variationen återförs till institutionella faktorer (*"pay for performance"*) såsom institutionella incitament vilket kan innebära alltifrån höjda löner, premier och förmåner för att motivera anställda lärare till att arbeta effektivare inom offentlig

¹³ Lavy Victor (2010), Do Differences in Schools Instruction Time Explain International Achievement Gaps? Evidence from developed and developing countries, National Bureau of economic research, JEL No. I21,I28. Tillgänglig på: <http://www.nber.org/papers/w16227> . (Hämtad 2014-05-22)

¹⁴ Fertig Michael (2003), Who's to blame? The determinants of German student's achievement in the PISA 2000 study. IZA DP No. 73. Tillgänglig på: http://www.iza.org/en/webcontent/publications/papers/viewAbstract?dp_id=739 . (Hämtad 2014-02-22)

verksamhet. Jack Bugas et als (2012) visar att lärarkvalitén är avgörande faktor för kvalitén på utbildningen.

Tidigare forskning visar även att resurser fördelas ineffektivt i en del länder. Kostnaderna per elev tenderar ofta att vara höga men i komparativa kunskapsjämförelser som PISA presterar många av dessa länders elever ofta genomsnittligt. Det har också betonats att en jämlik resursfördelning mellan olika skoldistrikt är viktigt för att ge alla elever från olika regioner och kommuner samma möjlighet till att prestera bra i skolan.

Enligt Jack Bugas (2012) et als studie kan förklarande faktorer som förklarar variationer i komparativa kunskapsjämförelser som PISA mätningarna, delas in i tre olika kategorier: kvalitet på undervisningen, institutionell produktivitet och elevers jämlika förutsättningar. Kvalitén på undervisningen handlar om alltifrån kostnader per elev, storleken på klasserna, lärarnas kvalitet och tillgång till instruktioner. Utifrån ett top down perspektiv handlar kvalitén på undervisningen även om tydliga målsättningar, hög lärarkvalitet, existensen av och kvaliteten på instruktionssystem. Institutionell produktivitet relaterar till organisationers effektivitet och effektiv resursallokering inom institutioner. Utifrån ett ”bottom up” perspektiv relaterar kategorin till ansvarsutkrävande av elever, lärare och skolor samt hög eller låg grad av decentraliserat skolsystem. Elevers jämlika förutsättningar handlar om i vilken utsträckning elevers ambitionsmöjligheter påverkas av deras socioekonomiska situation utifrån bottom up perspektiv. Ett top down perspektiv hänvisar till variabler som skolfinansiering och stöd till elever med undervisningssvårigheter¹⁵.

¹⁵ Jack Bugas et al (2012), What can we learn about the U.S. education system from international comparisons?, Silicon Valley Education Foundation. Tillgänglig på: <https://publicpolicy.stanford.edu/publications/what-can-we-learn-about-us-education-system-international-comparisons-analysis-pisa-and>

2 PISA

OECD (*Organization for economic co-operation and development*) är en internationell samarbetsorganisation för industriländer. Organisationen utbildningsprogram hade under en längre period under 1990-talet haft ambitionen att arbeta fram indikatorer för utbildning precis som för många andra indikatorer som mäter ett lands välstånd. Det fanns därmed ett intresse att mäta ämneskunskaper och kompetenser hos elever som hade gått ut den obligatoriska skolan i medlemsländerna. Dessa diskussioner resulterade i startandet av PISA som står för *Programme for international student assessment*. PISA är en internationell studie som undersöker i vilken utsträckning utbildningssystemet bidrar till att femtonåriga elever är rustade att möta framtiden och de framtida utmaningar som finns på en kommande arbetsmarknad. Målgruppen för kunskapsundersökningen är 15-åriga skolelever som befinner sig i slutfasen av sin obligatoriska skolgång och mäter kunskaper i matematik, naturvetenskap och läsförståelse. Vid två tillfällen har även de deltagande elevernas problemlösningsförmåga satts på prov.

"PISA undersöker elevernas förmåga att sätta kunskaper i ett sammanhang. Eleverna ska kunna förstå processer, tolka och reflektera över information samt lösa problem. I undersökningen ställs frågan om hur 15-åringar på ett konstruktivt sätt klarar att analysera, resonera och föra fram sina tankar och idéer. Man betonar det livslånga lärandet och att eleverna fortsätter att lära sig under hela livet".

För Sveriges del innebär det att det är ett urval på 5000 elever från 200 skolor runtom i landet som deltar i undersökningen. PISA undersökningen genomförs vart tredje år och inleddes år 2000 och har därefter följts upp av nya undersökningar år 2003, 2006, 2009 och genom den senaste genomförda undersökningen år 2012. Nästa PISA undersökning genomförs år 2015 och förväntas vara datorbaserad.

Kunskapsundersökningen är inte baserad på medlemsländernas kursplaner och läroplaner men avser istället att mäta det som på engelskan benämns som medborgarkunskaper. PISA undersökningarna har varit ett väldigt omdebatterat ämne och det har väckts tvivel om huruvida undersökningen egentligen mäter de kunskaper och kompetenser som en vuxen medborgare behöver för att klara sig i samhället, ta sig in på arbetsmarknaden och göra sin röst hörd, då undersökningen dels omfattar ett begränsat antal ämnen och dels ett begränsat urval av elever från respektive land. Givetvis har det i debatten påpekats att ett enskilt prov inte kan mäta alla de kunskaper som elever bör ha erhållit och täcka alla de kunskapsmål som finns i de deltagande ländernas kursplaner och läroplaner. Däremot har det konstaterats i rapporter från Skolverket att det PISA mäter, starkt överensstämmer med de kunskapsmål som utgör grunden i kursplaner och läroplaner från de deltagande länderna.

Skolverket poängterar att en stor fördel med en internationell undersökning som PISA är att den ger möjlighet till att jämföra resultat mellan länder och hur utvecklingen har sett ut över tid. Mätningen ger möjlighet till att se hur effektivt undervisningssystemet är respektive vilka fördelar och nackdelar som finns med undervisningssystemet i de olika länderna för att på sikt kunna förbättra undervisningssystemet. Syftet med mätningen är även att förse politiker med

underlag för politiska beslut vilket kan legitimera den rådande utbildningspolitiken eller vara en indikation på att ett lands utbildningssystem är i behov av politiska reformer.

Regeringen har nu gett OECD i uppdrag att analysera Sveriges undervisningssystem baserat på en rapport om PISA. Rapporten från OECD avser jämföra undervisningssystemen, lärarlönerna, antalet undervisningstimmar mm, i de olika länderna för att komparera detta mot ländernas prestationer i PISA. Utredningen syftar till att komma fram till vilka erfarenheter och lärdomar som Sverige kan lära sig av från högpresterande länder i PISA. Polen är bland ett av de länder som sedan år 2003 som i genomsnitt har förbättrat sina resultat i den internationella kunskapsmätningen¹⁶.

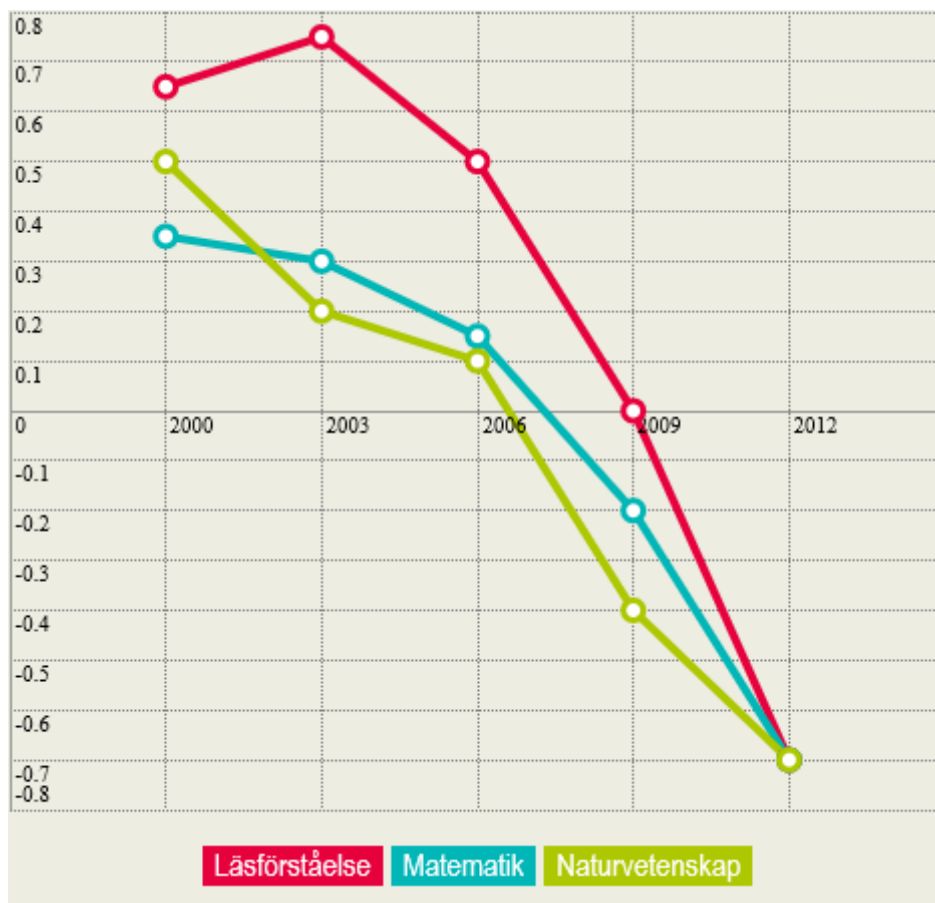
¹⁶Oskarsson Magnus, "Pisachocken värst i välmående länder", *Svenska Dagbladet*, 23 december 2013, hämtad 2014-03-24 från http://www.svd.se/kultur/understrecket/pisachocken-varst-i-valmaende-lander_8847282.svd

Skolverket. PISA i korthet. 2014-04-04. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa> (Hämtad 2014-03-24)

2.1 Hur har resultaten i PISA förändrats över tid och varför är unga elevers allmänbildning viktigt för landets välfärd?

Svenska 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap visar på en kontinuerlig försämring i samtliga tre områden naturvetenskap, läsförståelse och matematik enligt nedanstående tabell. Det visar resultaten från den senaste PISA undersökningen år 2012. När den OECD-ledda PISA undersökningen började år 2000 var Sverige i topp och svenska elever presterade internationellt sett långt över OECD-snittet. Bara tre länder kunde då visa på en bättre placering än Sverige. Sedan dess har kunskaperna haft en negativ trend och svenska elevers kunskaper ligger nu efter senaste undersökningen under OECD-genomsnittet. I PISA 2000, 2003 och 2006 presterade svenska elever över OECD-genomsnittet i samtliga tre kunskapsområden. PISA undersökningen som genomfördes år 2006 visade att svenska elever hade en relativt bra läsförmåga som placerades en bit över genomsnittet av de deltagande ländernas elever medan man presterade relativt medelmåttigt i ämnena matematik och naturvetenskap. Det som inte framgår av nedanstående tabell är att det är främst killar och lågpresterande elever som har tappat mest sett till samtliga kunskapsområden. Det finns alltså ett påtagligt kunskapsgap mellan flickor och pojkar som ökar i svenska skolor vilket är en information som inte kan avläsas ur nedanstående tabell¹⁷.

¹⁷ Skolverket. PISA i korthet. 2014-04-04. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa> (Hämtad 2014-03-24)



Som framgår av diagrammet visar resultaten i PISA 2000, då läsförståelse var huvudämne att svenska elever har väldigt bra läsförmåga i jämförelse med andra länder i undersökningen. I PISA 2000 är det bara tre länder som presterar bättre än Sveriges elever vid en sammanvägning av samtliga tre kunskapsområden. Därmed visar även en tillbakablick på hur skoldebatten tog fart att det vid den här tidpunkten inte konkret sett inte fanns någon skoldebatt vilket knappas kan ses som överraskande då Sveriges elever var i topp. Resultaten delades in i fem nivåer och Sverige tillhör de nio OECD länder som hade alltifrån 67 till 80 % av sina elever på kunskapsnivå 3 eller högre. Sverige har också en liten andel av eleverna på nivå 1. Andelen svenska elever som befinner sig på nivå 5 är något högre än genomsnittet i OECD. PISA rapporten visar även på en relativt liten spridning i de svenska elevernas resultat sett till läsförmåga. PISA 2000 rapporten visar även att Sverige, Island och Finland är de länder som har de minsta skillnaderna mellan skolor. PISA 2000 indikerar att femtonåriga tjejer har bättre läsförmåga än jämnåriga killar vilket gäller i alla OECD länder. Redan vid PISA undersökningen år 2000 kunde resultaten observera att det finns ett stort kunskapsgap mellan killar och tjejer. Sverige tillhör den tredjedel av länder i undersökningen som har störst prestationsskillnader mellan killar och tjejer. PISA rapporten 2000 visar dessutom att svenska elever har ett stort läsintresse som ligger över genomsnittet. Elevernas socioekonomiska tillhörighet hänger starkt samman med hur väl de presterar i alla tre kunskapsområden. Elever med hög socioekonomisk status som har fler böcker i hemmet, kommer prestera bättre än elever med låg socioekonomisk klasstillhörighet och få böcker i hemmet. Däremot kan PISA rapporten påvisa att skillnaden är mindre i Sverige än i genomsnittslandet i OECD¹⁸.

¹⁸ Skolverket. PISA 2000. 2010-03-09. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/pisa-2000-1.9892> (Hämtad 2014-03-24)

I PISA undersökningen år 2000 var Sverige något bättre än genomsnittet. I PISA efterföljande undersökning år 2003 är Sverige fortfarande bättre än genomsnittet och det är fortfarande samma länder som har bättre resultat än svenska elever år 2003 som vid föregående PISA undersökning år 2000. Huvudämnet i PISA 2003 är matematik, och länder som Tyskland och Tjeckien presterar nu ungefär på samma nivå som Sverige till skillnad från år 2000 då de presterade något sämre. De svenska eleverna anser att de får gott om stöd från sina lärare och i större utsträckning än genomsnittet av de deltagande länderna i undersökningen. Däremot visar PISA rapporten från år 2003 att det är så mycket som 33 % av svenska deltagande elever som anser att det är stökigt, mycket oväsen och oordning på matematiklektionerna. Sverige presterar bättre än genomsnittet i PISA 2003 och det är åtta länder vars elever presterar bättre i undersökningen. I PISA 2003 har svenska elever bättre matematikkunskaper och större intresse för ämnet än genomsnittet av de deltagande länderna. I naturvetenskap skiljer sig medelpoängen åt för Sverige med 506 poäng i PISA 2003 jämfört med i PISA 2000 då medelpoängen för svenska elever var 512 poäng. Den här skillnaden kan dock inte statistiskt säkerställas. En sammanfattande slutsats av PISA 2003 är att minst 67 % av våra femtonåringar har en läsförmåga som motsvarar de kraven på läsförmåga som ställs i vuxenlivet och på en kommande arbetsmarknad. Oroväckande är däremot att det finns en stor skillnad i läsförmåga mellan killar och tjejer. Andelen tjejer som åtminstone befinner sig på den önskade nivån är 75 % medan andelen killar som befinner sig på den önskade nivån är strax under 60 %¹⁹.

I PISA undersökningen som genomfördes år 2006 har svenska elever vid internationell jämförelse fortfarande en relativt bra läsförmåga men är medelmåttiga i matematik och naturvetenskap. I 2006 års PISA undersökning är fokus på huvudämnet naturvetenskap. Svenska elever är förhållandevis duktiga på att förklara och förstå naturvetenskapliga fenomen och samband. I det avseendet ligger Sverige över OECD-genomsnittet. Däremot är eleverna mindre bra på att identifiera naturvetenskapliga frågeställningar och att tillämpa naturvetenskapliga fakta och argument. Skolverket menar att det finns forskning som visar att dessa kompetenser inte ges särskilt mycket utrymme i undervisningen trots att de är representerade i svenska kursplaner. I matematik skiljer sig svenska elever inte väsentligt åt från OECD genomsnittet. 10 OECD länder och 5 icke OECD-länder har en högre prestation än de deltagande eleverna från Sverige. I läsförståelse presterar svenska elever fortfarande bättre än genomsnittet. Sydkorea uppnår de bästa resultaten. Sett till läsförståelse har Sveriges resultat inte förändrats i absoluta tal. Däremot framgår av PISA rapporten att det svagaste läsarna presterar sämre i år 2006 undersökning jämfört med i år 2000. Prestationsskillnader mellan killar och tjejer är fortfarande stora. Det är dubbelt så hög andel killar bland de svagaste läsarna²⁰.

Det är i samband med PISA undersökningen 2009 som det konstateras i PISA rapporten enligt Skolverket att svenska elevers läsförståelse och kunskaper har försämrats under 2000-talet. I ämnet naturvetenskap presterar eleverna nu under det internationella genomsnittet. Rapporten från PISA 2009 visar att skolor i Sverige har blivit mindre likvärdiga. Närmare en halv miljon

¹⁹ Skolverket. PISA 2003. 2010-02-17. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/pisa-2003-1.10082> (Hämtad 2014-03-24)

²⁰ Skolverket. Svenska 15-åringar är bättre på att läsa än att räkna. 2010-03-09. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/svenska-15-aringar-ar-battre-pa-att-lasa-an-att-rakna-1.39273> (Hämtad 2014-03-24)

femtonåriga elever från 65 olika länder och regioner i PISA undersökningen 2009. Från Sverige deltog 4567 elever. I PISA 2009 är fokus på huvudämnet läsförståelse. Jämfört med PISA undersökningen 2000 har resultaten försämrats och de svenska elevernas läsförståelse är enligt PISA rapporten 2009 på en genomsnittlig nivå internationellt sett. I samtliga tidigare PISA undersökningar har svenska elever presterat över det internationella genomsnittet. PISA rapporten visar även att Sveriges deltagande elever nu presterar under det internationella genomsnittet i naturvetenskap. I tidigare undersökningar har eleverna alltid presterat bättre än genomsnittet av de deltagande länderna. Andelen elever som inte nådde upp till basnivån i dessa ämneskunskaper har ökat från 13 % till 18 % sedan år 2000. Bland killarna är det nästan 25 % som inte når upp till den grundläggande nivån. PISA rapporten visar oss att både killar och tjejer har tappat, men att killarna förhållandevis presterar sämre och de svagpresterande killarna mest. Den internationella studien visar även att Sveriges skolor har blivit mindre likvärdiga. En definition av en likvärdig skola som Skolverket hänvisar till är att en likvärdig skola ger alla elever oavsett socioekonomisk bakgrund och förutsättningar samma möjligheter att uppnå de nationella målen och erhålla en bra utbildning med adekvata kunskaper. I PISA undersökningen 2000 kännetecknades Sverige av att ha en stark position när det gäller likvärdigheten i skolorna. En jämförelse med rapporten från 2009 ger en indikation på att likvärdigheten i Sveriges skolor har minskat betydligt till en genomsnittlig position vid internationella jämförelser. Skolverket bekräftar dels att prestationskillnaderna har ökat mellan hög- och lågpresterande elever och dels att skillnaderna mellan hög- och lågpresterande skolor ökat. Tolkas den här utvecklingen utifrån Skolverkets definition av en likvärdig skola kan det påstås att svenska skolor har blivit mindre likvärdiga. Elevens socioekonomiska bakgrund får större betydelse och är nu större än det internationella genomsnittet av de deltagande länderna i undersökningen²¹.

I PISA undersökningen 2012 deltar elever från 65 länder. 4700 elever på 209 olika skolor från Sverige deltar i undersökningen som genomförs vart tredje år. Av dessa har närmare hälften, 2700 elever, även genomfört det digitala provet som tidigare inte fanns i PISA undersökningarna. Utöver proven fick eleverna även besvara frågor om sin socioekonomiska bakgrund, skoltrivsel, hur de upplever situationen i klassrummen, sitt lärande, engagemang och motivation i studierna. Dessutom har skolornas rektorer fått besvara frågor om lärandemiljö, lärarnas kompetens, engagemang samt hur de upplever elevernas beteende och inställning i undervisningen.

PISA studien 2012 visar att svenska elevers kunskaper fortsätter att försämrats i samtliga tre ämnen matematik, läsförståelse och naturvetenskap. I PISA 2012 presterar de svenska eleverna under OECD-genomsnittet i de samtliga tre ämnena och är det industriland som har tappat mest av de länder som deltar i undersökningen. I PISA 2012 presterar 25 av 34 länder bättre än Sverige i matematik och naturvetenskap och i läsförståelse presterar 19 länder bättre än Sverige. En av de viktigaste nationella målen i svenska skolor är att alla elever ska få en likvärdig utbildning oavsett socioekonomisk bakgrund och ekonomiska förutsättningar. PISA rapporten visar enligt Skolverket att likvärdigheten i svenska skolor sett till matematik är oförändrat sedan 2003 års PISA undersökning. Däremot visar PISA rapporten att likvärdigheten i svenska skolor har försämrats sett till ämnena naturvetenskap och

²¹ Skolverket, Sverige tappar i både kunskaper och likvärdighet. 2010-12-21. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/sverige-tappar-i-bade-kunskaper-och-likvardighet-1.96011> (Hämtad 2014-03-24)

läsförståelse. I matematik är tappet lika stort bland lågpresterande elever som hos de högpresterande eleverna. I naturvetenskap och läsförståelse är det framförallt de lågpresterande eleverna som tappat mest kunskaper. Enligt PISA rapporten 2012 har killar försämrat sina kunskaper i större utsträckning än tjejer i såväl matematik och läsförståelse som naturvetenskap. I PISA 2012 har vissa av eleverna även genomfört ett digitalt prov i matematik och läsförståelse. Enligt det digitala provet som ingick i PISA 2012 har de deltagande svenska eleverna presterat sämre än genomsnittet av de deltagande industriländerna, men rapporten visar även att de svenska eleverna presterar bättre på det digitala provet än på det traditionella pappersbaserade provet. Märkbart till skillnad från den generella trenden då det finns ett stort kunskapsgap mellan flickor och pojkar är att pojkar presterar bättre än flickor på det digitala matematikprovet. Sveriges resultat i digital problemlösning i PISA 2012 är lägre än genomsnittet i undersökningen menar Skolverket och ligger i linje med prestationerna i matematik, läsförståelse och naturvetenskap. De deltagande svenska elevernas resultat är på liknande nivå även i jämförelse med de nordiska länderna skriver Skolverket på sin officiella hemsida. Endast Danmark har resultat på samma nivå som Sverige, medan deltagande elever från Finland, Norge och Estland presterar bättre. I tidigare PISA undersökningar har digital problemlösningsförmåga inte testats och Skolverket menar därför att det inte går att dra några slutsatser om eleverna har blivit bättre eller sämre jämfört med tidigare år²².

Andel elever som klarar målen

Svenska

2000: 96,3 % godkända

2007: 96,4 % godkända

Matematik

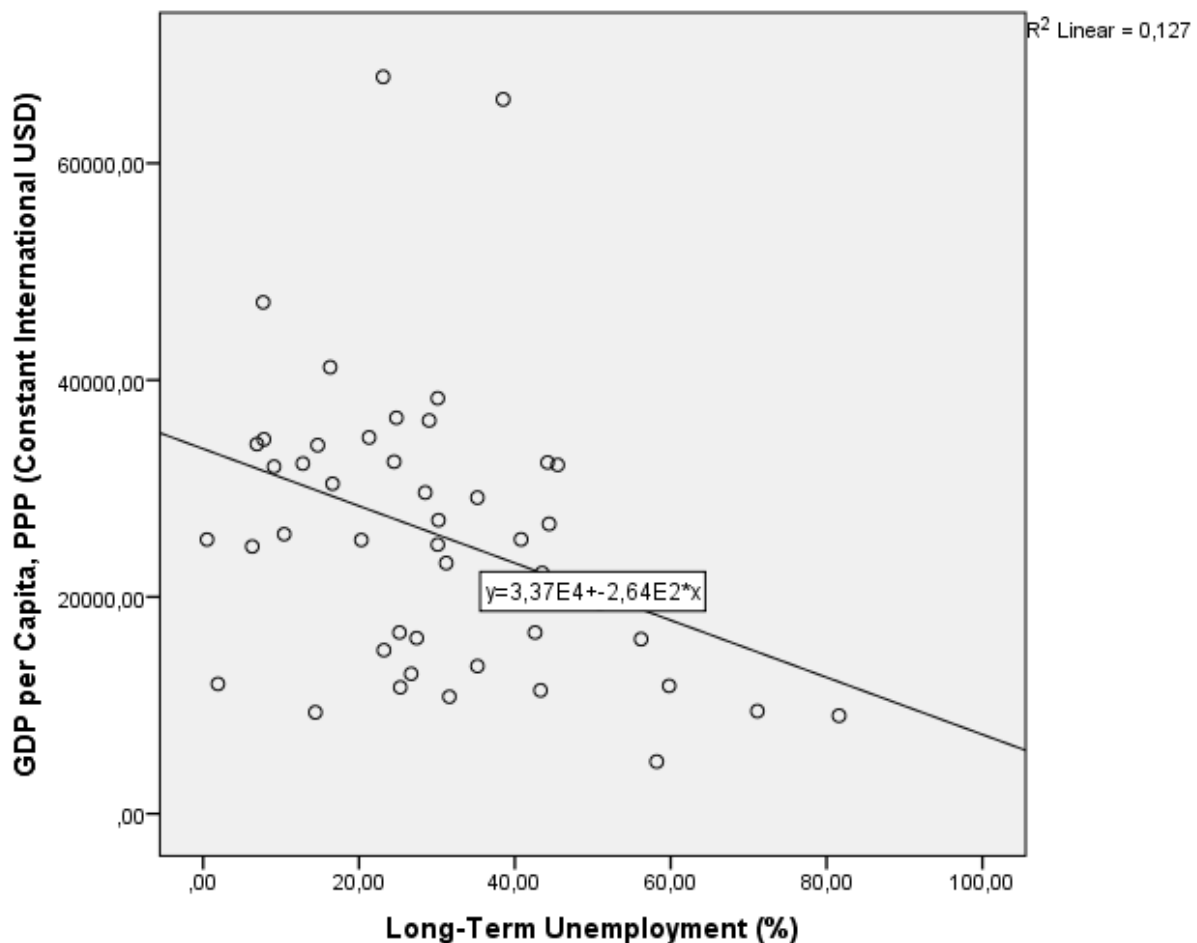
2000: 93,2 % godkända

2007: 93 % godkända

I takt med att PISA studien visar fallande kunskapsnivåer för svenska elever visar nationell statistik raka motsatsen. Det finns en märkbar diskrepans mellan PISA resultaten och nationell statistik för uppnådda nationella mål. För att bli antagen till gymnasiet krävs godkända betyg i matematik, svenska och engelska. Andelen elever som uppnått dessa nationella mål har enbart förändrats marginellt under 2000-talet. I vissa avseende har denna statistiken varit helt oförändrad. Mats Ekholm, tidigare generaldirektör för Skolverket och

²² Skolverket. Kraftig försämring i PISA. 2014-04-01. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/kraftig-forsamring-i-pisa-1.167616> (Hämtad 2014-03-24)

professor i Pedagogik vid Karlstads universitet menar att dagens skoldebatt som den har skildrats i medier är dåligt förankrad i verkligheten vilket ovanstående tabell kan vara en indikation på²³.



Ovanstående diagram visar på det statistiska sambandet och korrelationen mellan ett lands välstånd mätt i BNP per capita (med hänsyn till köpkraftsparitet) och landets grad av långtidsarbetslöshet. Den lutande kurvan visar att det finns ett statistiskt negativt samband mellan ett lands BNP per capita och nivå på långtidsarbetslöshet. Ju större andel långtidsarbetslöshet ett land har, desto sämre ekonomiskt välstånd förutspås för landet. Faktorn långtidsarbetslöshet mäter hur stor andel av ett lands arbetslösa som är långtidsarbetslösa. Hur sätts då det här statistiska sambandet in i sammanhanget om PISA och svensk skolpolitik? Resultaten i PISA har visat tydligt att svenska elevers kunskaper i några av de mest grundläggande ämnena bara försämras och försämras. Unga vuxna som går ut den obligatoriska skolan utan tillräckliga kunskaper eller godkända betyg i kärnämnen får betydligt mindre chans att komma in på gymnasiet och i framtiden erhålla en universitetsutbildning. Det är den här kategorin av unga vuxna som har betydligt svårare att få ett arbete. Officiell statistik på senare år har visat att det finns en stor kategori unga vuxna som varken arbetar eller studerar. Det är dessutom viktigt för ett exportberoende land som Sverige att dess globala företag har den kunskap och kompetens som krävs för att bibehålla konkurrenskraften i den globala konkurrensen.

²³ Johanna Melén, "Skolan måste bli mer lustfylld" Aftonbladet, 24 april 2008.

3 En analys av aktörer och konfliktpunkter i debatten om PISA

3.1 Alliansens utbildningspolitik

En nyhetsartikel från DN som går bakåt till år 2006 framhävde att svenska elever ägnar mindre tid åt studier jämfört med eleverna i andra industriländer vid en internationell jämförelse. Därför förespråkade Folkpartiets förra partiledare Lars Leijonborg och partiets skolpolitiska talesperson Jan Björklund förlängd undervisningstid och fler hemläxor. Den sammanlagda tiden för eget studiearbete, lektioner och läxläsning för en 15-årig skolelev i Sverige uppgår till knappt 28 timmar per vecka. I länder som Irland och Sydkorea är motsvarande tid för eget studiearbete per elev 39 timmar respektive 48 timmar. Det framgår även i DN:s artikel "Förläng undervisningstiden och öka mängden hemläxor" från 2006 att ämnet svenska får allt mindre plats i undervisningen. Sverige är också bland de länder som har färre prov och börjar senare med betyg vid internationell jämförelse med andra industriländer.

DN skriver vidare att det i februari 2006 presenterades 143 konkreta lagförslag av Alliansen i deras valprogram till en ny och bättre utbildningspolitik. Förslagen som presenterades då kan enligt mig som uppsatsförfattare tolkas som mer förespråkande av en bottom up approach på hur skolkrisen bör lösas, dvs att det bör ske en övergripande förändring nerifrån. Det här innebär att de insatser och åtgärder som vidtas i skolorna har avgörande betydelse för elevernas skolresultat.

Några av de åtgärder som presenterades i Alliansens program före riksdagsvalet 2006 är i korthet följande:

1. Undervisningstiden måste öka. Skoldagarna behöver inte förlängas men fler lektioner kan ändå sättas in i skolschemat.
2. Betydelsen av ämnet svenska i undervisningen ska betonas och få större betydelse i undervisningen i svenska skolor.
3. Betydelsen av läxläsning ska framhållas i läroplanen och undervisningen. De ska ges möjlighet till egen inläsning. Det framgår av Alliansen partiprogram före riksdagsvalet 2006 när det kommer till skolpolitik att läxor är ett fundamentalt viktigt sätt att träna eleverna i egen studieplanering och individuellt ansvarstagande. Läxor ger också en möjlighet att få föräldrarna att ge stöd till sina barn i skolarbetet.
4. Elever med studiesvårigheter ska få hjälp från skolan med läxläsningen
5. Alliansen menar att Lärarutbildningen på universitetet måste förbättras och att ämneslärare på högskolan och gymnasiet bör erhålla en internationellt gångbar masterexamen.
6. Fler speciallärare behövs och framförallt en större satsning på speciallärare. Socialdemokraterna menade före riksdagsvalet 2006 att svaga elever hängs ut när

speciallärare används i undervisningen. Men Alliansen menar i sitt partiprogram före valet 2006 att speciallärarna är en nödvändig insats för att dessa elever ska få den hjälp de behöver.

7. En satsning på Läsa-skriv-räkna garantin. Lagförslaget innebär att elever som inte når godkändgränsen på de nationella proven ska garanteras stöd och hjälp.
8. Ökade krav ställs på att lärarna ska vara välutbildade. Eleverna ska ha rätt till lärare som är kompetenta och välutbildade. Förslaget skulle innebära att kommuner och friskolor inte har tillåtelse att fastanställa lärare som saknar behörighet. Lektorat och auktorisation är två åtgärder som har diskuterats för att höja kvalitén på undervisningen och skärpa kraven på lärarnas kompetens inom sitt yrke.
9. Alliansen menar i sitt partiprogram att närvaron på lektionerna måste öka och att disciplinära åtgärder måste följa av att inte följa dessa regler. De åtgärder som föreslogs för att upprätthålla den regeln är att elevens frånvaro från undervisning rapporteras till föräldrarna, frånvaro skrivs in i betyget och att frånvaro ska leda till indraget studiebidrag.
10. För många elever är ordningen i klassrummet alltför dålig för att de ska kunna koncentrera sig på undervisningen. Det här anges som en viktig förklaring till att undervisningstiden inte använts tillräckligt effektivt. Lärarna måste därför få utökade befogenheter och i terminsbetygen ska ett ordningsomdöme införas menade Alliansen i sitt partiprogram inför riksdagsvalet 2006²⁴.

Trots det gemensamma partiprogrammet inför riksdagsvalet 2006 har debatten i media under de senaste åren visat att allianspartierna inte är överens i alla sakfrågor gällande skolkrisen och att det därmed finns en stor splittring inom Alliansens skolpolitik. Det har framgått i debatten att Jan Björklund (FP) och Folkpartiet förespråkade tidigare betyg och ett återförstatligande av skolan. Faktum är att Folkpartiet i skrivande stund är det enda riksdagspartiet som vill återförstatliga skolan. Däremot menar såväl Lärarnas Riksförbund och Vänsterpartiet att det är ett för stort ansvar för kommunerna att ta ansvar för skolan och att ansvar bör återföras till staten för styrning av skolan. Enligt Björklund skulle ett återförstatligande av skolan leda till att alla svenska elever får en likvärdig skolgång och ifrågasätter därför det kommunala huvudmannskapet som han menar har varit ett misslyckande. Moderaterna menar däremot att ett återförstatligande inte kommer att prioriteras. Moderaternas skolpolitiska talesperson Tomas Tobé menar att reformer tar tid från lärarnas undervisningstid. "*Vi måste prioritera det som gör skillnad och har stöd i forskning och beprövad erfarenhet*", skriver Tomas Tobé enligt Aftonbladet. Moderaterna är beredda att Alliansen ska ta ökat statligt ansvar för skolan, men då handlar det om ökat stöd till elever i klassrummet och mer undervisningstid, inte ett förstatligande rakt av menar Tomas Tobé enligt Aftonbladet²⁵.

Moderaterna vill höja lärarnas status med anledning av den OECD rapport om de svenska elevernas kunskapsresultat i PISA 2012 som visade att skickliga och kunniga lärare är viktigare än klasstorlek för hur eleverna presterar i skolan. Regeringen vill därmed år 2013

²⁴ Moderaterna, "Alliansen presenterar kunskapspaket för skolan". 2013-09-13.

<http://www.moderat.se/nyhetsartikel/alliansen-presenterar-kunskapspaket-skolan> (Hämtat 2014-04-22)

²⁵ Erik Melin & Leonard Goldberg, "Spricka i Alliansens skolpolitik", *Aftonbladet*, 4 januari 2014.

införa karriärlärartjänster. Satsningen ska omfatta närmare 15 000 lärare och år 2017 ska det finnas hela 17 000 karriärtjänster vilket motsvarar nästan var sjätte lärare i Sverige. Syftet med satsningen är att göra läraryrket mer attraktivt, se till att de bästa lärarna belönas och att elevernas studieresultat därmed förbättras. Moderaterna ser det dessutom som viktigt att lärartätheten per elever ökar vilket partiets talespersoner menar har ökat.

Moderaterna menar även i enlighet med debattartikeln "Ett dyrt experiment med skolan" att det ska löna sig att arbeta och hänvisar till statistik som visar på att 200 000 fler personer har sysselsättning i år jämfört med år 2006. Fler arbetsföra personer ska sättas i arbete för att kunna skapa de resurser som behövs för att göra fler undervisningstimmar möjliga och för att förbättra karriärmöjligheterna för lärare²⁶.

Regeringspartiet kritiserar samtidigt Miljöpartiet för deras utbildningspolitik och att den kan framstå som vag och otydlig. Miljöpartiet vill enligt Moderaterna införa höjda bidrag och kortare arbetsdagar. Det skulle enligt Moderaterna som det framgår i debattartikeln "Ett dyrt experiment med skolan" försämra möjligheterna att få fler duktiga lärare som har mer tid med sina elever. Miljöpartiet har enligt debattartikeln även röstat emot tydligare kunskapsmål, mer kunskapsuppföljning, tidigare betyg och nationella prov. Anna Kinberg Batra (M) och Tomas Tobé (M), ordförande för riksdagens finansutskott respektive ordförande för riksdagens utbildningsutskott menar att det är oklart vilken utbildningspolitik som skulle gälla om Miljöpartiet skulle blivit regeringsparti. Skribenterna hänvisar till erfarenheterna från de rödgrönt styrda kommunerna i Göteborg och Malmö där kunskapsresultaten är sämre och resursfördelningen till skolan mindre än i till exempel alliansledda Stockholm²⁷.

Moderaterna vill se mer tidigt stöd i skolan genom mindre klasser och föreslår även att fler speciallärare tillsätts. Lärarna måste få mer tid med sina elever, därför vill Moderaterna införa mer lärarledd undervisningstid och mindre eget arbete²⁸.

Folkpartiet och dess partiordförande Jan Björklund ser allvarligt på PISA rapportens indikationer om att svenska elevers faktakunskaper har försämrats under det senaste decenniet. Representanter för oppositionen menar att svenska elever är duktiga på kreativitet och kritiskt tänkande och att detta skulle kompensera för brister i faktakunskaper menar Folkpartiets partiledare. Björklund ser det här som en "flummig" skolpolitik och menar att för att eleverna ska kunna tänka kritiskt kring ett problem och tillämpa problemlösning förutsätts att de har adekvata faktakunskaper. Björklund har i skoldebatten aktivt förespråkat åtgärder som tidigare betyg, mer lärarledd katederundervisning vilket innebär mindre eget arbete för eleverna, statlig skola, fler speciallärare som tillsätts, mindre klasser samt reformer som fullföljs. Björklund menar att de reformer som fram tills nu har genomförts inte har hunnit få genomslag och att det tar tid innan dessa förändringar får effekt. Björklund menar att den senaste PISA undersökningen genomfördes år 2012 av de elever som gick ut årskurs nio. Björklund menar att det är den sista årskullen i Sverige som gick i en skola utan betyg för årskurs åtta, utan tidiga nationella prov och i ett skolklimat där katederledd lärarundervisning ansågs omodernt. Genom den retoriken har Björklund legitimerat sina skolreformer och överlag Folkpartiets och sin egen utbildningspolitik²⁹.

²⁶ Anna Kinberg-Batra & Tomas Tobé, "Ett dyrt experiment med skolan", *Dagens Nyheter*, 20 februari 2014.

²⁸ Tomas Tobé, "Vänsterpartiet- Löfvens värsta mardröm", *Aftonbladet*, 2 februari 2014.

²⁹ Jan Björklund, Folkpartiet. PISA visar att skolreformerna måste fullföljas. 2014-04-01. <http://www.folkpartiet.se/jan-bjorklund/nyhetsbrev/?nid=346814> (Hämtad 2014-05-21)

Det fria skolvalet har varit mycket omtalat, kritiserat och ifrågasatt i media för att vara en metod att sortera elever med olika socioekonomiska bakgrunder i bra och dåliga skolor vilket får allvarliga konsekvenser vilket dels Skolverket har poängterat men även något som forskningen har visat på har negativa effekter. Vänsterpartiet och i synnerhet dess utbildningspolitiska talesperson Rossana Dinamarca har i sin retorik i media varit känd för att tala emot elevers fria rätt att få välja skola, något som menas utökar skolsegregationen och klassamhället. Anders Jakobsson som är docent i pedagogik vid Malmö högskola menar att friskolevalet leder till att de högpresterande och studiemotiverade eleverna väljer bort vissa skolor vilket missgynnar de elever som blir kvar på dessa skolor. Anders Jakobsson drar en parallell till Finland där skolan kännetecknas som sammanhållen och med små skillnader. Skolverket menar att den ökade segregationen är en viktig orsak till kunskapsförsämringen samt mer eget arbete i skolorna och bristande stöd till elever med undervisningssvårigheter. Utbildningsministern och Folkpartiets ordförande Jan Björklund säger sig vara villig att diskutera effekterna av det fria skolvalet och kan till och med tänkas kompensera för dess brister genom olika stödinsatser och åtgärder för de skolor och de svagare elever som behöver mest resurser men menar att det är ett uteslutet alternativ att avskaffa friskolevalet. Björklund menar följande: *"Om det verkligen är en orsak kanske vi bör ha kompensatoriska inslag i systemet, för att ge mer stöd till skolor som har låga resultat. Men att elever och föräldrar ska välja skola- den reformen har kommit för att stanna, säger han."*³⁰

Det fria skolvalet infördes 1992 av dåvarande statsminister Carl Bildt (M) och Beatrice Ask (M), som var skolminister i början på 90-talet. Skolreformen kan utifrån "bottom up" perspektivet tolkas som att lärarna, eleverna och dess familjer gavs större handlingsutrymme. D v s att aktörer på lägre nivåer i policyprocessen fick större inflytande. "Bottom up" teoretiker skulle framhålla att policymisslyckanden beror på att lokala, kommunala och regionala aktörer inte har tillräckligt med inflytande i policyprocessen vilket inte är fallet när det gäller svensk skolpolitik. Jan Björklund (FP), Sveriges nuvarande skolminister, har förespråkat att allt bör göras för att stärka lärarnas roll och det har införts karriärtjänster och lärarlegitimation. Samtidigt pågår en debatt om huruvida lärarnas roll har stärkts eller inte. I en nyhetsartikel från Dagens Nyheter argumenteras det att kontrollen och styrningen av lärarna ändå har ökat genom fler nationella prov, starkare skolinspektioner, tidigare betyg och skriftliga omdömen. "Bottom up" teoretiker skulle framhålla att skolpolicy har misslyckats för att dessa statliga åtgärder inte stärkt lärarnas inflytande i policyprocessen, d v s att auktoriteten hos aktörer på lokal, kommunal och regional nivå i policyprocessen inte har stärkts av för mycket centralstyrning och framförallt felaktiga politiska beslut från statens sida. Staten har heller inte höjt lärarlönerna vilket också är en aspekt som framhållits i nyhetsartikeln "En mardröm för Björklund".

För att framgångsrikt genomföra några av de reformer som nu diskuteras krävs också en förändring som kommer nerifrån, d v s att man verkligen hittar de lärare motiverade nog som ska göra ökad undervisningstid, mindre klasser och sommarskola möjlig. Det här menar jag är en lämplig tolkning utifrån en "bottom up approach" och baserat på det som sagts i artikeln "En mardröm för Björklund". KTH:s rektor slog dessutom nyligen larm om att antalet lärarstudenter till matematikprogram har halverats på tio år, och att det är för få som söker utbildningen.

³⁰ Kristina Jogestrand, Fredrik Gunér & Anna-Lena Wallström, "Svenska elevers resultat försämras". 2010-12-07. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/svenska-elevers-resultat-forsamras/> (Hämtad 2014-05-22)

Jan Björklund (FP) menar att det behövs en noggrann utredning om hur resurserna ska fördelas. Utbildningsministern menar att hjälpen till elever med svårigheter sätts in alldeles för sent, på gymnasiets individuella program istället för på lågstadiet³¹. Det här visar på en lämplig tolkning utifrån ett ”bottom up” perspektiv på vad som kan göras annorlunda i varje kommunal skola för sig. Många av förändringarna bör komma nerifrån utifrån ett sådant perspektiv menar jag. De insatser och åtgärder som vidtas lokalt i varje kommunal skola av lärare och skolledningar har minst lika stor betydelse som statens skolpolitik, för att hjälpa elever med undervisningssvårigheter.

Kristdemokraterna vill se mer lärarledd undervisning, med fokus på ämnet svenska. Kristdemokraternas skolpolitiska talesperson Annika Ecklund menar att mycket visar på att de sjunkande resultaten i PISA delvis kan förklaras av att den lärarledda undervisningen minskade på 1990-talet när undervisningen blev mer individualiserad genom ökat eget arbete för eleverna. Framförallt har lärarnas administrativa ansvar samt schemabrytande aktiviteter tagit tid från den lärarledda ämnesundervisningen. Forskningen visar enligt talespersonen för utbildningsfrågor på ett negativt samband mellan stor individualiserad undervisning, mycket eget arbete och elevernas resultat. Partiets skolpolitiska talesperson menar att all forskning visar på att elevernas skolresultat förutsätter välutbildade och engagerade lärare. Kristdemokraternas skolpolitiska talesperson förespråkar därför att fler speciallärare anställs samt mer tidiga insatser för elever som behöver stöd i undervisningen. PISA studien har även undersökt elevers attityder till skolan, utbildning och kunskap och Kristdemokraterna menar att i de asiatiska länderna som har de bästa resultaten i studien PISA är skolan en viktig prioritering för både elever och föräldrar. Det är en del av samhällskulturen i dessa asiatiska länder. Kristdemokraterna menar därmed att såväl politiker och lärare såväl som föräldrar har ett viktigt ansvar för att betydelsen av skolan, en bra utbildning och bra kunskaper ska få en viktigare betydelse i samhällskulturen³².

³¹ DN.se ”Att socialdemokraterna tänker om beror på mig”

³² Annika Ecklund, "Ge eleverna mer tid för läsning". *Göteborgsposten*. 19 januari 2013

Kristdemokraterna. PISA resultatet allvarligt men förväntat.

<http://wp.kristdemokraterna.se/skolbloggen/2013/12/03/pisa-resultatet-allvarligt-men-forvantat/> (Hämtat 2014-05-22)

Centerpartiets representanter menar att det är helt fel att förstatliga skolan och visar på en hög tilltro till ett decentraliserat skolsystem i vilket kommunerna blir kvar som huvudmän för skolorna. Centerpartiets representanter menar att det är kontraproduktivt att lägga stor vikt vid PISA studien och vara alltför negativ kring resultaten då det endas skapar negativ energi. Missnöjet sprider sig till pedagoger och elever och leder till stress, passivitet och bristand motivation vilket istället enbart leder till lägre kunskapsinhämtning. Centerpartiets representanter anser sig inte blunda för de försämrade faktakunskaperna och menar att det finns mycket att förbättra kring metoder för att stärka elevernas förmågor när det gäller att läsa, skriva och räkna såväl som kreativitet och entreprenörskap. Däremot är partiets företrädare skeptiska till att skolan blir bättre om staten tar över, då det menas att det inte finns några studier som visar på att ökad statlig styrning skulle förbättra prestationsresultaten. Partiet vill även se mer resurser till de skolor som behöver det mest, partiet vill se mer satsningar på rektorernas och lärarnas kompetensutveckling och höjning av lärarnas status även om partiet inte har profilerat sig särskilt starkt i dessa frågor i nationell media som exempelvis Socialdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet eller Lärarfacken där det har talats mycket mer om lärarnas status, resursfördelning och skolsegregationer. Skolsegregationen och klassamhällets genomslag är en fråga som Centerpartiet inte har uttalat sig mycket om i nationell media. Partiets mest tydligt uttalade ståndpunkt i skoldebatten är att partiet vill ha en fortsatt kommunal skola³³

³³ Centerpartiet. Skolan behöver långsiktighet. 2014-02-11. <https://www3.centerpartiet.se/person/Mattias-Andersson/Dates/2014/2/Skolan-behover-langsigtighet/> (Hämtad 2014-04-27)
Centerpartiet. Svenska skolan behöver ett engagerat kommunalt huvudmannaskap. 2013-12-09. <http://www3.centerpartiet.se/Person/Mattias-Andersson/Dates/2013/12/Svar-pa-JanBjorklunds-artikel-om-forstatligande/> (Hämtad 2014-04-27)

3.2 De rödgrönas utbildningspolitik

I debattartikeln "Regeringen vill införa auktorisation av lärare" från 2006 skriven av dåvarande skolminister Ibrahim Baylan (S), Metta Fjelkner och Eva-Lis Preisz från Lärarnas riksförbund framgår att Socialdemokraterna gick Lärarfacken till mötes när det gällde kraven på att lärarnas status skulle förbättras. Inom partiet finns en övertygelse om att klassamhället fått allt större genomslag, skillnaderna mellan skolor och elever med olika förutsättningar har ökat samt att uppföljningen av elevernas kunskaper brister. Socialdemokraterna ville därför införa auktorisation av lärare. För att komma åt problemen kräver partiet även att ekonomiska och personella resurser fördelas till skolor utifrån behov, att uppföljnings- och målsystemet utvecklas samt att fler behöriga lärare anställs i skolan. I debattartikeln "Regeringen vill införa auktorisation av lärare" framgår att det är alldeles för många obehöriga lärare som blir anställda i skolor. Socialdemokraternas krävde därför en utredning om varför andelen obehöriga lärare är mycket högre i friskolor än i kommunala skolor och varför det förekommer hög grad av regionala skillnader. Att huvudmännen anställer fler behöriga lärare är alltså en förutsättning för framtiden. Den socialdemokratiska regeringen som tillträdde före alliansen 2006 hade vidtagit en rad åtgärder för att öka antalet utbildade lärare, förbättra karriärmöjligheterna för lärare och höja yrkets status. En av de viktigaste åtgärderna var införandet av en ny lärarutbildning samt att universitet och högskolor med lärarutbildning skulle utbilda fler lärare. Regeringen införde också särskilda lärarutbildningar för att obehöriga lärare skulle kunna komplettera sin utbildning.

Ett annat problem som har betonats av Socialdemokraterna är de ökade skillnaderna mellan skolor. I PISA undersökningen 2000 konstaterades att skillnader mellan skolor blir ofta större i länder där det sker en tidig uppdelning av elever på olika utbildningslinjer utifrån socioekonomiska bakgrunder. Internationella undersökningar har visat att sammanhållna skolsystem uppnår bättre resultat. När elever med olika bakgrunder går i samma skolor och utbyter erfarenheter utvecklas förståelsen och respekten för varandra vilket är en av de principiella idéerna bakom den gemensamma och sammanhållna skolan.

Under det socialdemokratiska partiets regeringstid innan Alliansen tillträdde 2006 fanns en intensiv debatt om brister i lärarutbildningen. Kritiken riktades framförallt mot bristande forskningsanknytning, för låga krav i utbildningen samt att studenter på lärarutbildningen hade möjligheten att välja bort centrala kunskapsområden. Den dåvarande regeringen hade även genomfört vissa förändringar i högskoleförordningen så att det tydligt framgår vilka kunskaper som lärarstudenter ska erhålla under sin utbildning sett till läsning, skrivning och betygssättning. Det behövdes även fler forskarutbildade lärare och fler forskande lärare menar partiet för att höja kvaliteten på lärarutbildningen men också för att förbättra den pedagogiska verksamheten i skolan. Den dåvarande regeringen hade även genomfört åtgärder för att stärka läraryrkets vetenskapliga bas³⁴.

Socialdemokraterna vill även utöver dessa reformer se införandet av små klasser och mindre elevgrupper samt fler specialpedagoger. I likhet med Moderaterna, vill inget av de två största riksdagspartierna se ett återförstatligande av skolan.

³⁴ Ibrahim Baylan, Metta Fjelkner, Eva-Lis Preisz, "Regeringen vill införa auktorisation av lärare", *Dagens Nyheter*, 2006-01-03.

Socialdemokraternas utbildningspolitiska talesperson Mikael Damberg anser att resurser bör fördelas efter elevernas behov och påstås i nyhetsartikeln "Politiker vill behålla skolvalet" vara positiv till det fria skolvalet vilket inte kan anses vara Socialdemokraternas officiella ställningstagande i skoldebatten. Utöver att minska klasserna skriver Stefan Löfven och Ibrahim Baylan att vinstintresset i skolan måste stoppas.

Vänsterpartiet främsta ställningstagande i skoldebatten är att kommunaliseringen av skolan, friskolereformen och det fria skolvalet har haft negativt inflytande på likvärdigheten och ökat skolsegregationen. Vänsterpartiet vill därför införa förbud mot elevers rätt att få välja skola vilket är något som Moderaterna motsätter sig. PISA undersökningens negativa resultat sammanfaller enligt Vänsterpartiet med alliansregeringens politik som har varit till förmån för privata vinstintressen menar partiets utbildningspolitiska talesperson i en debattartikel från SVT. För att investerarna ska maximera vinstutdelningen av sin privatskola minimeras antal lärare, annan skolpersonal och de privata skolföretagen drar ner på kostnadskrävande investeringar som idrottssalar, undervisningsmaterial och specialundervisning menar Vänsterpartiet. Vänsterpartiet menar vidare att det är elever från välbärgade familjer som söker sig till friskolorna och att privatskolorna ser det som en vinstutdelning då dessa elever kostar minst för skolan då de kan få mycket stöd hemma med undervisningen. Vänsterpartiet är jämsides med Lärarnas Riksförbund och Folkpartiet bland de partier som menar att kommunerna har fått ett för stort ansvar som huvudman för skolan vilket de inte klarar av. Därför menar dess utbildningspolitiska talesperson att den statliga styrningen av skolan bör öka.

Vänsterpartiets utbildningspolitiska talesperson Rossana Dinamarca menar att det är eleverna med undervisningssvårigheter vars kunskaper har försämrats mest och att det är en indikation på att dessa elever inte har fått det stöd de behöver vilket har ökat skillnaderna mellan skolor. Vänsterpartiet vill satsa på fler lärare i skolorna. Med fler lärare kan alla elever, framförallt eleverna med undervisningssvårigheter få ett bättre stöd än idag.

Rossana Dinamarca skriver även i en debattartikel från SVT att tidigare betyg som Folkpartiet och utbildningsminister Jan Björklund dess partiordförande förespråkade, inte kommer lösa krisen i skolan³⁵.

Miljöpartiet menar att det viktigaste för en skola som håller hög kvalitet är välutbildade och engagerade lärare. Miljöpartiet vill att fler lärare ska inspireras till att välja läraryrket och därför bör lärarna ges mer kompetensutveckling, bättre karriärmöjligheter och högre lön. Miljöpartiet vill se fler medarbetare i skolorna och mindre administration för lärarna vilket ger lärarna mer tid för undervisning och tid för eleverna. Miljöpartiet vill införa ordinationsrätt för lärarna. Det innebär att läraren själv ska kunna bestämma om någon av eleverna behöver särskilt stöd med något i undervisningen. Miljöpartiet kritiserar Alliansregeringens sätt att reformera utbildningsväsendet. Partiets språkrör menar att Alliansregeringens reformer har varit dåligt planerade, hastigt införda, underfinansierade och inte förankrade hos lärare och skolexpert.

³⁵ Rossana Dinamarca, SVT. Sluta skylla skolproblemen på sossarna, Björklund. 3 december 2013. <http://debatt.svt.se/2013/12/03/sluta-skylla-skolproblemen-pa-sossarna-bjorklund/> (Hämtad 2014-05-22)

I december 2013 diskuterade riksdagsledamöterna den senaste PISA rapporten där Folkpartiets partiordförande och utbildningsministern Jan Björklund ställer krav på mer ordning och reda i klassrummen vilket kritiserades av Miljöpartiets språkrör Gustav Fridolin som menar att det istället för mer ordning och reda snarare behöver tillsättas en skolkommision. Gustav Fridolin menar även att det behövs mer snabba åtgärder till de elever som behöver stöd. Miljöpartiet är även kritiska mot betyg³⁶.

3.3 Medborgarna i debatten om PISA

En undersökning genomförd av opinionsinstitutet Sifo genomförd i februari 2014 visar hur svenska medborgare anser att skolkrisen bör åtgärdas. Mätningen är baserad på 1000 telefonintervjuer genomförda 4-10 februari 2014 med ett riksrepresentativt urval av Sveriges medborgare över 18 år. En majoritet av tillfrågade svenska medborgare menar att skolkrisen bör lösas genom mindre klasser samt mer tid till undervisning. Andra önskvärda åtgärder är att utbilda fler speciallärare/pedagoger och att lärarna bör få mer tid att planera och genomföra undervisningen. Även höjda lärarlöner är en åtgärd som aktivt har förespråkats av såväl svenska folket, lärarna, Lärarnas riksförbund såväl som den internationella samarbetsorganisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling.

Vilka är de viktigaste åtgärderna för att lyfta den svenska skolan efter det senaste PISA resultatet?	
Mindre klasser/grupper	46 %
Mer tid för lärarna att planera och genomföra undervisningen	32 %
Fler speciallärare/pedagoger	30 %
Höja lärarlönerna	28 %
Ordning och reda i klassrummet	27 %
Satsningar på särskilt stöd till svagare elever	26 %
Förstatligande av skolan	19 %
Styrning av resurser till skolor som behöver det mest	14 %
Mer tid för skolledarna för pedagogiskt ledarskap	14 %
Fler undervisningstimmar	8 %

³⁶ Miljöpartiet de gröna, Låt eleverna få tillbaka sina lärare. <http://www.mp.se/politik/skola-och-utbildning> (Hämtad 2014-05-22).

Tidigare betyg	8 %
Blocköverskridande överenskommelser om skolan	8 %
Se över det fria skolvalet	6 %
Fler prov	4 %
Vet ej/ingen uppfattning	4 %
Fler inspektioner	2 %

Märkbart är att en majoritet av svenska folket vill ha små klasser och mindre elevgrupper medan den internationella samarbetsorganisationen OECD menar att det inte finns någon koppling mellan storlek på klasserna och hur eleverna presterar i skolan. Åtgärder som får betydligt mindre stöd av folket är fler prov, att se över det fria skolvalet samt fler undervisningstimmar i skolan då forskningen visar på ett tydligt positivt signifikant samband mellan fler obligatoriska undervisningstimmar och bättre skolresultat. Sverige är enligt forskningen ett av de länder som internationellt sett har betydligt lite och färre obligatoriska undervisningstimmar. Andra motsättningar som träder fram i debatten om den svenska skolkrisen är den om förstatligandet av skolan. En stor del av tillfrågade svenska medborgare, liksom Lärarnas riksförbund menar att skolan bör förstatligas. Varken Moderaterna eller Socialdemokraterna vill återförstatliga skolan³⁷.

³⁷ Mikael Delin, "Svenskarna vill ha mindre klasser", *Dagens Nyheter*. 2014-02-18.

3.4 Lärarförbundet om resultaten i PISA

Lärarförbundets åsikt är att lärarna fortsätter att förlora i status. Eva Lis Sirén som är förbundsordförande för Lärarförbundet ger Polen som ett exempel som är ett av de länder vars elever i genomsnitt förbättrat studieresultat sedan 2003. I Polen delas elever inte upp i elitklasser och segregerade skolor genom det fria skolvalet, hjälp och resurser till svaga elever sätts in tidigt och ”yrkesprogrammen hålls samman med de teoretiska på gymnasiet”.

En undersökning genomförd av Lärarnas riksförbund visar att en majoritet av lärare vill att skolan ska förstatligas. 81 % av de tillfrågade lärarna i undersökningen menar att staten är bäst lämpad för att skapa likvärdiga skolor med lika förutsättningar rapporterar SVT enligt en artikel i Dagens Nyheter³⁸.

Tidigare under år 2014 möttes Moderaternas respektive Socialdemokraternas skolpolitiska talespersoner, Tomas Tobé och Ibrahim Baylan, i en debatt i SVT:s Agenda där följande ståndpunkter framgick: Socialdemokraterna vill ta tag i skolproblemet genom att införa mindre klasser. Moderaterna vill i kontrast höja lärarnas status för att åtgärda skolkrisen. Märkbart är att inget av de två stora partierna vill återförstatliga skolan.

Även facket, allmänheten, forskarsamhället, OECD liksom Moderaterna tillhör de politiska aktörer som menar att skolkrisen till stor del beror på läraryrkets låga status och hur man har valt att styra resurser. *"Till skillnad från högrepresterande länder i PISA undersökningarna har Sverige prioriterat mindre klasser framför bättre lärare"* menar den internationella samarbetsorganisationens chef för utbildningsfrågor Andreas Schleicher enligt Aftonbladet. I en av Aftonbladets ledartiklar framträder skoldebatten tydligt och hur oeniga Regeringen och facket är om hur skolkrisen bör lösas. Utbildningsministern Jan Björklund (FP) talar om att införa tidigare betyg och ett återförstatligande av skolan. Men Fackets ordförande Eva Lis Sirén har inte samma åsikt som Björklund och menar att det är anmärkningsvärt att utbildningsministern tar upp tidigare betyg som en lösning på skolkrisen. Det är inte vad OECD förespråkat menar Lis Sirén. Hon menar att det är väldigt viktigt att man lyssnar på vad OECD säger. Fackets ordförande förespråkar inte stora systemförändringar utan menar att lärarnas löner måste höjas vilket kommer leda till en attraktivare lärarutbildning och fler som söker till programmet. Hon menar att allmänheten heller inte vill se några stora systemförändringar: *"Det handlar om att locka de bästa att vilja bli lärare. Vi har inte råd att unga väljer bort läraryrket. Får vi högre lärarlöner blir det längre kö till lärarutbildningen och det blir svårare att komma in. Då får vi en situation där de bästa väljer ett attraktivt yrke"*³⁹.

Den här studiens analytiska sammanställning kan med det visa att allmänheten, facket, en stor andel forskare, OECD och Moderaterna vill höja lärarlönerna för att åtgärda skolkriser. Folkpartiet driven en annan linje. Folkpartiet vill återförstatliga skolan och införa tidigare betyg i skolan. Tittar man på de olika åtgärderna som förespråkas av dessa aktörer kan man säga att Folkpartiet förespråkar mer av en "top down approach". Utbildningspolitiken bör centralstyras mer för att bli mer effektiv. Det talas mer om hur organisationsstrukturer, regelverk och nationella förordningar bör reformeras för att

³⁸ DN, "Många lärare vill förstatliga skolan", *Dagens Nyheter*. 2014-02-09.

³⁹ Pär Karlsson, "Regeringen och facket inte överens om PISA", *Dagens Nyheter*. 2014-02-18.

skapa en effektivare utbildningspolitik. Den linje som drivs av facket, moderaterna och den internationella samarbetsorganisationen påminner mer om en bottom up approach. Lärarna måste få större inflytande i undervisningen, och det bör satsas på bättre lärare som är kompetenta som ger eleverna en bra utbildning och därför måste lärarnas löner höjas vilket kommer leda till en attraktivare lärarutbildning och som då enligt mig som uppsatsförfattare på sikt också kommer skapa krav på en mer kompetent lärarutbildning.

3.5 Experter och forskare pekar ut det fria skolvalet

Skolverket och forskare verkar överens om en sak. Elevernas försämrade resultat beror på den ökade segregationen och att klassklyftorna mellan skolorna ökat men också att elevernas ambitioner påverkas av det sociala arvet från föräldrarna. Många experter menar att det fria skolvalet är en av orsakerna till att skillnaderna mellan olika skolor utökats som lett till att svenska elevers kunskaper försämrats. Flera av experterna menar att det fria skolvalet sorterar eleverna i bra och dåliga skolor vilket har ökat gapet mellan högpresterande och lågpresterande skolor. Anders Jakobsson som är professor vid Malmö högskola menar att skolvalet har ökat kunskapsskillnaderna mellan de bästa och sämsta skolorna i naturvetenskap och framförallt sett till läsförståelse där kunskapsklyftorna mellan högpresterande skolor och lågpresterande skolor tredubblats. Såväl Anders Jakobsson som Magnus Oskarsson, projektledare för PISA i Sverige, antyder att mycket data framhäver det fria skolvalet och de ökade kunskapsklyftorna det bidragit till som en viktig orsak till de sjunkande resultaten i PISA. Magnus Oskarssons policyrekommendation är att nästa steg bör bli att fundera över hur man kan kompensera bristerna i systemet och minska sorteringen av högpresterande elever till högpresterande skolor och lågpresterande elever till lågpresterande skolor.

Många av de högpresterande länderna i PISA-mätningarna har utöver relativt höga lärarlöner även små kunskapsskillnader mellan de bästa och sämsta eleverna. Anders Jakobsson menar däremot att kunskapsklyftorna mellan olika skolor i Sverige ökat sedan 2000-talet. På grund av skolvalet har många skolor tappat de mest ambitiösa eleverna och uppfattningen är att ambitionsnivån i skolklasserna då minskar när de mest ambitiösa eleverna går över till mer prestigefyllda skolor. *"När de resursstarka eleverna försvinner från klassrummet blir det inte längre några intressanta samtal och möten, utan enbart faktaundervisning. Det är inte lika spännande för eleverna För att få bra resultat krävs att man tränas i problemlösning och får tillämpa sina kunskaper"* menar docent Anders Jakobsson vid Malmö högskola. Anders Jakobsson menar därför att kommunerna borde upprätta likvärdighetsplaner i syftet att minska skillnaderna.

Sverker Härd som är enhetschef på Skolverket menar däremot att skolvalet inte kan vara en förklaring till resultaten i PISA. Sverker Härd menar att problemet är betydligt mer komplext och djupgående än så. Resultaten i matematik har genomsnittligt försämrats för alla elever. I genomsnitt tappar alla elever i Sverige, men det är de lågpresterande eleverna som tappar mest. Det är framförallt i läsförståelse och naturvetenskap där kunskapsskillnaderna mellan olika elever och olika skolor ökat mest⁴⁰.

I en ledarartikel från Aftonbladet skriver journalisten Daniel Swedin i överensstämmelse att en stor andel av skolforskare pekar på de ökade skillnaderna mellan skolor i Sverige som en viktig förklaring till kunskapsrasen. Enligt ledarkrönikan är det en förklaring som många av de borgerliga politikerna vill tona ned. I ledarkrönikan kritiserar det fria skolvalet för att det bidrar till att studieinspirerade familjer väljer bort skolor med svagare elever. I projektet "Den

⁴⁰TT, "kunskapsras kopplas till skolvalet", *Dagens Nyheter*. 2014-02-02.

Kristina Jogestrand, Fredrik Gunér, Anna Lena Wallström, "Svenska elevers resultat försämrats", *Dagens Nyheter*. 2010-12-07.

svenska skolans nya geografi” visar forskare hur överklass- och medelklassföräldrar utnyttjar skolvalet för att barnen ska slippa gå i samma skola som barn tillhörande arbetarklass och underklass. I samband med att uppdelningen mellan svaga och starka elever ökar, sjunker resultaten för de lågpresterande och medelpresterande eleverna. Professor Bo Malmberg menar enligt ledarkrönikan att när föräldrarna tillfrågas om skolval så hänvisar de ofta till skolans kvalitet men att det som egentligen ligger bakom även är skolans sammansättning av olika sociala grupper och etniska grupper. Trots det är det ett faktum att resultaten även sjunker för de högpresterande eleverna.

Ledarkrönikan har en tydlig utgångspunkt i att skolsystemet som det är utformat idag leder till uppdelning mellan fattiga och rika, högutbildade och lågutbildade, invandrare och svenskar och att den här uppdelningen har ett starkt samband med resultatskillnaderna mellan starka och svaga elever som framgår av PISA-mätningarna⁴¹.

I en annan ledarartikel i Aftonbladet pekas klassamhället ut som en stark orsak till försämrade resultat i PISA-mätningarna. Det framgår i ledartikeln att PISA-undersökningarna är den viktigaste jämförelsen mellan undervisningssystemen i olika länder. Det framgår att experter och forskare är eniga om vissa aspekter. Skolan blir allt mer uppdelad och klassamhället får allt större genomslag i skolorna. Socioekonomiska faktorer och föräldrarnas utbildningsnivå, vilket benämns som det sociala arvet från föräldrar, och dess effekter på elevers skolresultat har pekats ut. Men i ledartikeln *Nu handlar det om vår framtid* menar man att experterna och forskarna här menar klassamhället. Det menas att duktiga elever inte får stimulansen av att känna sig duktiga och ungdomar som har det svårt i skolan får det ännu svårare. Experter och forskare brukar tala om ”kamrateffekter”. Skolexperterna verkar också överens om varför klyftorna ökat. Förklaringarna är individualiserad undervisning, fria skolval och privatisering.

Det menas att det finns saker som politikerna kan göra för att begränsa segregationen i skolan. Resurser måste öka och fördelas till elever med sämre förutsättningar för att ge de en chans. Det betonas också att kommunernas ansvar för att skolsystemet ska fungera ska gå före skolägares rätt att starta nya skolor. Att avskaffa skolvalet är inte politiskt möjligt framgår det i artikeln och därför framförs frågan hur de negativa konsekvenserna ska minska. Hur ser stödet ut för de skolor som väljs bort och hur det här stödet kan främjas. Även i Aftonbladets ledarartikel ”Det fria skolvalet skadar Sverige” betonas att en återgång till det gamla systemet då skolval inte fanns på den politiska kartan inte är aktuell.

I ledartikeln *Nu handlar det om vår framtid* betonas att Skolverket ett antal gånger slagit fast att det fria skolvalet sorterar eleverna, ökar segregationen och påverkar elevernas resultat negativt. Men de borgerliga politikerna dementerar det här och menar att fritt skolval bidrar till högre kvalitet och att eleverna lär sig mer. I likhet med Skolverket visar tidigare forskning att en blandad och sammanhållen skola ger bättre resultat medan sortering, ökad konkurrens och det fria skolvalet blir en förlust för alla. Forskarna kallar det här fenomenet för ”kamrateffekter”. I en blandad skola hjälper eleverna varandra vilket gynnar de elever som har det svårast i skolan. Även de högpresterande eleverna får en bättre kunskapsutveckling.

En viktig fråga som ställts i media är kunskapsskillnaderna mellan finska och svenska elever i PISA. Professor Jouni Välijärvi som är ansvarig för de finländska Pisastudierna menar att

⁴¹ Daniel Swedin, "Alla förlorar på ett fritt skolval", *Aftonbladet*. 2013-12-09.

elevernas bakgrund har viss betydelse men att det bara kan förklara en liten del av skillnaden mellan Finland och Sverige som PISA visar. Det som har större betydelse för kunskapsdiskrepansen är lärarnas status samt nivån på deras utbildning. I Finland är lärarutbildningen mer forskningsanknuten och kvalificerad enligt den finske professorn.

Sverker Lindblad, pedagogikprofessor i Göteborg, menar att lärarstudenterna har allt sämre betyg och resultat på högskoleprovet vilket framgår av studien Lärom. Allt fler studenter på lärarhögskolorna kommer numera från familjer utan studievana medan elever till låginkomsttagande föräldrar tenderar att inte välja lärarutbildningen⁴².

Det finns även de forskare som har invändningar mot att PISA-undersökningarna används för att generalisera skolproblemen och höjer ett varningens finger. En av forskarna i pedagogik vid Uppsala universitet menar att uppfattningen om skolsystemets generella problem inte nödvändigtvis gäller alla enskilda skolor vilket riskerar leda till att de åtgärder som vidtas inte motsvarar de problemen som finns i vissa skolor⁴³.

⁴² Mats Carlbom, "Lärarna bakom succén för skolorna i Finland", *Dagens Nyheter*. 2006-08-22.

⁴³ Torbjörn Tenfält, "Risk att politikerna vilseleder skolorna", *Dagens Nyheter*. 2008-09-27.

3.6 PISA i Statens Offentliga Utredningar

Regeringens utredare Per Thullberg menar att betyg och de nationella proven är otillräckliga kunskapsmätare. Det behövs något mer utöver betygen och de nationella proven för att utvärdera undervisningens kvalitet och elevers kunskaper. Statens utredare menar att stickprov (en form av försöksverksamhet) bör införas för att mäta kunskaper. Statens utredare får medhåll av Lärarförbundets nuvarande ordförande Eva Lis Sirén om att det behövs ett nationellt uppföljningssystem. Nya reformer och förslag bör utvärderas för att se vad som fungerar och vad som inte fungerar i praktiken. Utredaren anser att den nationella styrningen av skolan bör stärkas och att en nationell myndighet bör inrättas som gör utvärderingar på uppdrag av regeringen och som bistår regeringen i utvärderingsfrågor kopplat till skolsystemet. Syftet är att tidigare erfarenheter och kunskaper ska kunna legitimera nya politiska reformer av skolan⁴⁴.

Decentraliseringen av skolan som skedde för snart 20 år sedan genomfördes av en socialdemokratisk regering trots protester från den borgerliga oppositionen och lärarfacken. Syftet med reformen var att förbättra kvaliteten och effektiviteten i skolans verksamhet. Det senaste decenniets utveckling visar på försämrade studieresultat och likvärdighet i skolorna. Beror det här på kommunaliseringen av skolan? Har kommunaliseringen, eller rättare sagt decentraliseringen, av skolan varit ett misslyckande? Det har varit uppdraget för Regeringens särskilde utredare Leif Lewin att lämna sitt betänkande om. Regeringens utredare Leif Lewin har kommit fram till att kommunaliseringen av skolsystemet inte har lyckats i den utsträckning som förväntades. Trots decentraliseringen av skolan poängterades det från den dåvarande utbildningsministern Göran Persson att viss statlig styrning över skolan skulle bestå för att säkerställa likvärdigheten i skolorna: tillsyn, meritvärdering vid tillsättning av lärartjänster, målformulering i läroplanerna, uppföljning och utvärdering, lärarutbildning, nationellt motiverade fortbildning och specialdestinerade statsbidraget till skolan. Men när en borgerlig regering kom till makten, togs dessa statliga regleringar bort. Leif Lewins utredning visar att kommunerna inte var tillräckligt förberedda på det stora ansvaret. Kommunerna ansåg sig inte heller ha fått det stöd av Skolverket som de behövde. Skolverket argumenterade principiellt: Decentralisering betydde att kommunerna som de nya huvudmännen nu hade ansvar för skolväsendet, menade Skolverket. Under åren har det även framgått att kommunerna inte gett lärarna och rektorerna tillräckligt stöd för kollegialt utvecklingsarbete. I många fall har det dessutom riktats klagomål mot att kommunerna inte fördelat resurser till skolan efter de behov som lärare och rektorer menar ska finnas. I artikeln "kommunaliseringen av skolan är ett misslyckande" betonas att lärarna var oförberedda och fick inte adekvat fortbildning för sitt ansvarsuppdrag att medverka i målformuleringen i de nya läroplanerna som nu var anpassade till den decentraliserade skolan och lokala förutsättningar. En konsekvens av det här som framgår i artikeln var att eleverna nu fick alltför lite lärarledd undervisning.

⁴⁴ Aftonbladet, "Utredare: Inför stickprov i skolan". 2014-03-12.

Leif Lewins utredning visar även att lärarnas status har försämrats ända sedan decentraliseringen av skolan genomfördes. Kommunerna har som huvudmän för skolväsendet ansvar för lärarnas försämrade löneutveckling. Lärarlönerna har i relation till andra yrkeskategorier, övriga kommunanställda och lärarna i andra länder utvecklats sämre. I debattartikeln "Kommunaliseringen av skolan var ett misslyckande" från Dagens Nyheter skriver Leif Lewin att Lärarna fyller rollen som skolans viktigaste resurs men att kommunerna knappast i sina beslut visat att de delar denna uppfattning.

Leif Lewin framhäver i sitt betänkande "Staten får inte abdikera" inte nödvändigtvis att skolan bör återförstatligas vilket han menar i enlighet med direktivet till utredningen inte är ett syfte att lämna förslag till ändrat huvudmannaskap. Utredarens slutsats är istället att kommunaliseringen hade kunnat genomföras betydligt effektivare med bättre stöd till kommunerna och mera förberedelser. Leif Lewin menar att satsningar på läraryrkets status, lärarna och deras förutsättningar att bedriva undervisning är viktigare än frågan om huvudmannaskapet och huruvida det är staten eller kommunerna som är mest lämpliga för uppdraget att ha ansvar för utbildningsväsendet. Däremot menar regeringens utredare att staten förvisso har ansvaret att stödja lärarnas professionella kompetensutveckling genom kvalificerade lärarutbildningar, fortbildning, ämnesfördjupning och tydliga kunskapsmål. Däremot menar utredaren att det är skolans huvudman som på det lokala planet har ansvaret att stödja lärarna och rektorer i arbetet med att anpassa undervisningen efter varje enskild elevs behov och förutsättningar, oavsett om huvudmannen för skolan är statlig eller kommunal⁴⁵.

⁴⁵ Leif Lewin, "Kommunaliseringen av skolan är ett misslyckande", *Dagens Nyheter*. 2014-02-10.

3.7 OECD analys av PISA studien

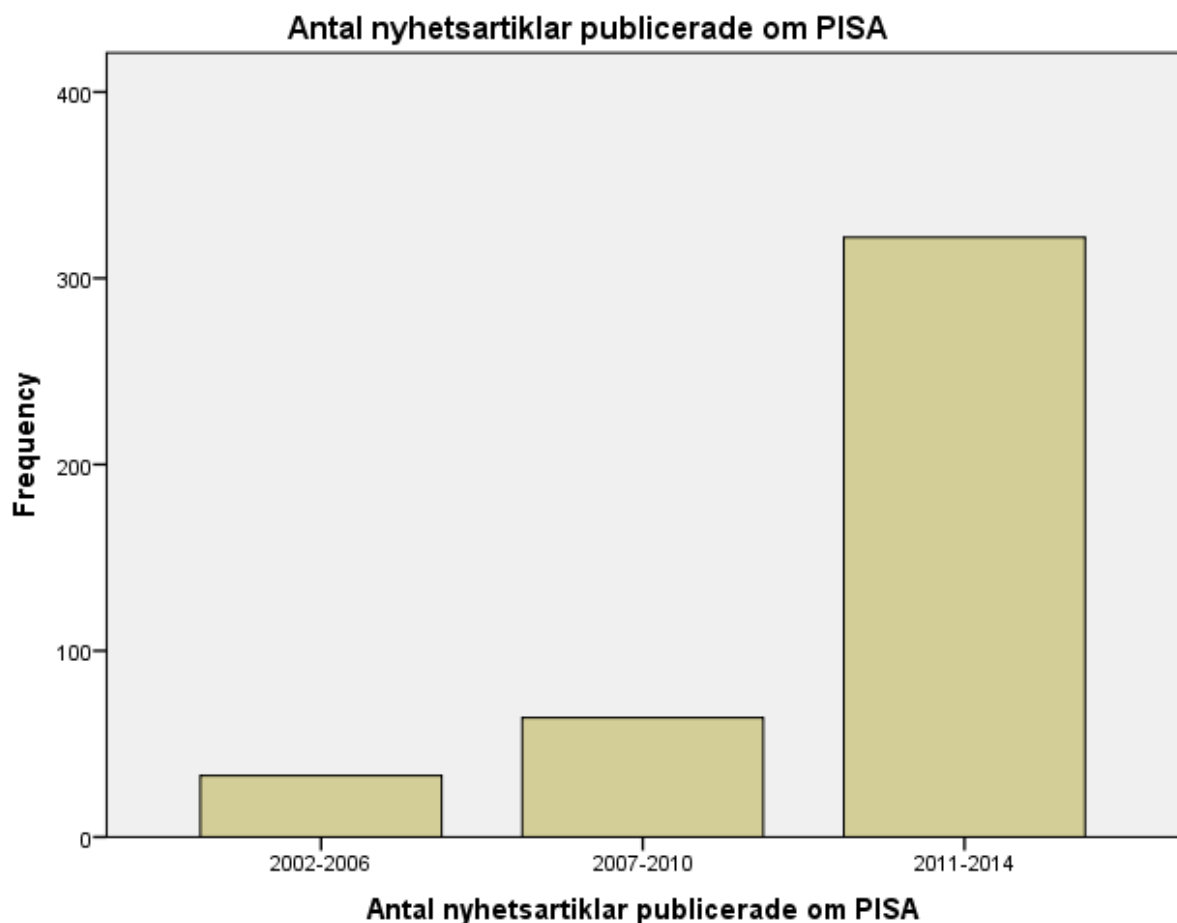
Slutsatsen av en rapport från OECD är att lärarnas löner och läraryrkets status måste höjas. Eleverna måste samtidigt få mer undervisning. Däremot visar studien att det inte finns något samband mellan klasstorlek och hur eleverna presterar. Regeringen har nu gett i uppdrag åt OECD att utreda det svenska undervisningssystemet efter de försämrade resultaten i PISA. Utifrån en analys av Sveriges resultat i PISA undersökningarna har OECD kommit fram till en rad olika slutsatser om skillnader och likheter i undervisningssystemen jämfört med de andra medlemsländerna. OECD menar att det som Sverige kan lära av de länder som har högpresterat i PISA är att dessa länder har högre lärarlöner. I Sverige är lärarlönerna relativt låga sett utifrån ett internationellt perspektiv visar studien från OECD, vilket överensstämmer med den uppfattning som Lärarförbundet har om lärarnas allt försämrade status. Den sammanställda analysen av Sveriges resultat i samtliga PISA mätningarna genomförd av OECD visar även att kostnaderna per elev i Sverige är mycket stora. Vad som mer framgår av den internationella samarbetsorganisationens analys av undervisningssystemet i Sverige är att skolklasser i Sverige är relativt små i ett relativt perspektiv och att det inte finns något samband mellan storleken på klasserna och hur eleverna presterar i skolan⁴⁶.

⁴⁶ TT, "OECD: Sverige bör höja lärarlöner", *Dagens Nyheter*. 2014-02-08.

4 Skoldebatten utifrån statistiskt perspektiv

4.1 Hur mycket har det skrivits om PISA?

Baserat på ett urval från de ledande dagstidningarna DN, SvD, Sydsvenska Dagbladet och Aftonbladet motsvarande 427 nyhets-,debatt och ledarartiklar framgår av tabellen att den största andelen artiklar om PISA publicerades under perioden 2011-2014. Under perioden 2002-2006 skrevs en del men betydligt mindre om PISA rapporten då svenska elever låg fortfarande bra till på en internationell nivå år 2000 men ändå visar PISA rapporten att resultaten successivt försämrades från år 2003 till 2006. Som framgår av tabellen eskalerade debatten perioden 2007-2010 men det är framförallt de senaste tre åren som man kan se en massiv ökning av antalet artiklar publicerade om PISA och skolfrågan.



Sedan 2011 har det publicerats 322 artiklar om PISA i Aftonbladet, DN, SvD, DN och Sydsvenska Dagbladet. Under perioden 2007-2010 publicerades mycket mindre om PISA, 64 artiklar och perioden 2002-2006 var det hälften så lite skrivet om PISA i dagstidningarna.

Antal nyhetsartiklar publicerade om PISA

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2002-2006	33	7,7	7,9	7,9
	2007-2010	64	15,0	15,3	23,2
	2011-2014	322	75,4	76,8	100,0
	Total	419	98,1	100,0	
Missing	System	8	1,9		
Total		427	100,0		

Av alla artiklar som har publicerats dominerar nyhetsartiklarna men den statistiska analysen visar att PISA rapporten har lett till en stor debatt om skolsystemet, då det har publicerats mycket debatt- och ledarartiklar om PISA även om artiklarna av den mer informativa karaktären har varit fler till antalet.

Typ av artiklar som har publicerats * Årtal Crosstabulation

Count

		Årtal			Total
		2006-2004	2010-2007	2014-2011	
Typ av artiklar som har publicerats	Nyhetsartiklar	20	27	140	187
	Debattartiklar	2	12	73	87
	Ledarartiklar	5	7	39	51
Total		27	46	252	325

Baserat på urval av artiklar från DN, SvD och Aftonbladet framgår av statistiken om antalet debattartiklar och ledarartiklar som publicerades under det senaste decenniet att debatten till stor del sattes igång framförallt sedan år 2011 och framåt. Antalet publicerade debattartiklar om PISA eskalerade från 12 till 73 stycken mellan perioderna 2007-2010 till 2011-2014 medan antalet ledarartiklar ökade från 7 till 39 stycken under samma period vilket visar på hur PISA studien mer och mer har lett till en alltmer omfattande skoldebatt.

4.2 Vilka problem har det skrivits mest om i debatten om PISA?

Den statistiska analysen av skoldebatten som den har skildrats i nationell media: SvD, DN och Aftonbladet visar att det har skrivits mest om lärarnas status, det fria skolvalet, den kraftigt ökade skolsegregationen och de utökade skillnaderna mellan olika skolor. Skolsegregationen bottnar i att klassamhället får större genomslag i klassrummen än tidigare och att det sker en uppdelning av elever med olika socioekonomiska bakgrunder till olika skolor. Det har även skrivits mycket om mer stöd till elever med undervisningssvårigheter, den bristande ordningen i klassrummen och återförstatligandet av skolsystemet.



Klasstorlek, och mängden lärarledd undervisning är också debattområden som har fått relativt mycket uppmärksamhet i nationell media vilket förtydligas i tabellen på nästa sida. Diskussioner om fler speciallärare, blocköverskridande överenskommelser, fler prov, skolinspektioner, skolledarnas tid för pedagogiskt ledarskap liksom mer tid för lärarna att planera och genomföra undervisningen har inte fått mycket plats i debatten. Styrning av resurser till skolor som behöver det mest liksom betygsfrågan har väckt viss debatt men är långt ifrån de mest omdebatterade problemen i skoldebatten om PISA vilket förtydligas i i nästa tabell.

Vad tabellen visar är att läraryrkets status har diskuterats vid 102 tillfällen i urvalet på 341 artiklar om PISA medan skolsegregationen har diskuterats vid 87 tillfällen. Friskolor och friskolevalet har varit det centrala temat vid 77 tillfällen i urvalet av artiklar om PISA. Problemen kring stödet till elever med undervisningssvårigheter, återförstatligandet av skolsystemet samt den bristande ordningen i klassrummen har diskuterats vid 49, 45 respektive 38 tillfällen i urvalet av de artiklar från DN, SvD och Aftonbladet.

Vad handlar nyhetsartiklarna om?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Små klasser och mindre elevgrupper	21	3,6	3,6	3,6
Mer tid för lärarna att planera och genomföra undervisningen	11	1,9	1,9	5,6
Fler speciallärare	9	1,6	1,6	7,1
Läraryrkets status	102	17,7	17,7	24,8
Bristande ordning i klassrummen	38	6,6	6,6	31,4
Mer stöd till svagpresterande elever	49	8,5	8,5	39,9
Återförstatligande av skolsystemet	45	7,8	7,8	47,7
Styrning av resurser till de skolor som behöver det mest	20	3,5	3,5	51,2
Mer tid för skolledarna för pedagogiskt ledarskap	10	1,7	1,7	53,0
Fler undervisningstimmar	27	4,7	4,7	57,6
Betyg	21	3,6	3,6	61,3
Blocköverskridande överenskommelser	11	1,9	1,9	63,2
Friskolevalet och friskolor	77	13,4	13,4	76,6
Fler prov	13	2,3	2,3	78,8
Fler inspektioner	11	1,9	1,9	80,7
Kön/jämlikhet	24	4,2	4,2	84,9
Segregation/stora skillnader mellan olika skolor	87	15,1	15,1	100,0
Total	576	100,0	100,0	

4.3 Skiljer sig tidningarna åt vad avser politisk åsikt om problemen som tas upp i debatten?

Den statistiska analysen visar tydligt att majoriteten av skribenter i artiklarna om PISA argumenterar emot friskolor och friskolevalssystemet. En vanligt argumentation brukar vara att friskolevalet och friskolor har segregande effekter. Friskolevalet sorterar elever med olika socioekonomiska bakgrunder i olika skolor. Samtidigt visar rapporter att socioekonomisk bakgrund har fått större betydelse för skolprestationerna men att det är framförallt de svagpresterande eleverna som har tappat mest. Det här problemet har lett till en debatt om huruvida stödet till svagpresterande elever är bristfälligt, om stödet ska sättas in tidigare samt om det för det här ändamålet behövs fler speciallärare/pedagoger. De olika dagstidningarna är däremot väldigt överens om att det behövs mer stöd till elever med undervisningssvårigheter, att läraryrkets status är lågt liksom att det är en viktig förklaring till elevernas kunskapssförsämring. Vad nedanstående tabell visar är så mycket som 76,3 % av artiklarna där det argumenteras emot friskolor och friskolevalet vilket är ett signifikant samband som gäller oavsett vilken dagstidning som uttalar sig. Däremot framgår av tabellen att Aftonbladet i större utsträckning talar emot friskolorna än de mer liberala och konservativa dagstidningarna DN och SvD. Omvänt gäller sambandet att det är oberoende liberala och konservativa dagstidningarna som oftare tenderar att argumentera för friskolor och friskolevalet än Aftonbladet.

Inställning till friskolor * Dagstidning Crosstabulation

			Dagstidning			Total
			Dagens Nyheter	Svenska Dagbladet	Aftonbladet	
Inställning till friskolor	Argumentation för friskolor	Count % within Dagstidning	12 34,3%	5 29,4%	1 4,2%	18 23,7%
	Argumentation emot friskolor	Count % within Dagstidning	23 65,7%	12 70,6%	23 95,8%	58 76,3%
Total		Count % within Dagstidning	35 100,0%	17 100,0%	24 100,0%	76 100,0%

En statistisk analys av sambandet mellan dagstidningarnas politiska inriktning och åsikt om ett förstärkt av skolsystemet visar att majoriteten av skribenter förespråkar ett återförstärkt av skolsystemet. Så mycket som 85,7 % av artiklarna visade en mer positiv hållning gentemot en statlig skola. Inga större skillnader identifierades mellan dagstidningarna vad avser ett positivt förhållningssätt gentemot en statlig skola. Däremot har Aftonbladet inte varit emot ett förstärkt av skolor medan de mer liberala och konservativa dagstidningarna i vissa fall har varit emot en statlig skola.

Åsikt om förstatligande av skolsystemet * Dagstidning Crosstabulation

			Dagstidning			Total
			Dagens Nyheter	Svenska Dagbladet	Aftonbladet	
Åsikt om förstatligande av skolsystemet	Förstatligande av skolor förespråkas	Count % within Dagstidning	7 70,0%	13 86,7%	10 100,0%	30 85,7%
	Emot ett förstatligande av skolor	Count % within Dagstidning	3 30,0%	2 13,3%	0 0,0%	5 14,3%
Total		Count % within Dagstidning	10 100,0%	15 100,0%	10 100,0%	35 100,0%

Den statistiska analysen av sambandet mellan dagstidning och åsikt om bristande ordning i klassrummen visar att majoriteten av skribenter oavsett vilken dagstidning de tillhör anser att den bristande ordningen i klassrummen är ett stort problem som behöver åtgärdas. Det kan urskiljas att en majoritet av de artiklar från de liberala och konservativa tidningarna framhäver att det finns ett betydande ordningsproblem i skolorna. Aftonbladets artiklar tenderar i större utsträckning framhäva att den bristande ordningen i klassrummen inte är det primära problemet. Sambandet är däremot inte signifikant och slutsatsen kan dras att slumpen mycket väl kunde ha avgjort skillnaden.

Åsikt om bristande ordning i klassrummen * Dagstidning Crosstabulation

			Dagstidning			Total
			Dagens Nyheter	Svenska Dagbladet	Aftonbladet	
Åsikt om bristande ordning i klassrummen	Det råder bristande ordning i klassrummen och krafttag behövs	Count % within Dagstidning	9 81,8%	16 88,9%	4 50,0%	29 78,4%
	Hot om straff löser inte skolans disciplinproblem	Count % within Dagstidning	0 0,0%	1 5,6%	1 12,5%	2 5,4%
	Bristande ordning i klassrummen är inte ett stort problem alternativt inte det primära problemet i skolkrisen	Count % within Dagstidning	2 18,2%	1 5,6%	3 37,5%	6 16,2%
Total		Count % within Dagstidning	11 100,0%	18 100,0%	8 100,0%	37 100,0%

Dagstidningarna skiljer sig inte märkvärdigt åt vad avser politisk åsikt om mängden lärarledd undervisning i skolorna. De flesta skribenter oavsett dagstidning är i stort sett överens om att det är för lite lärarledd undervisning i skolorna. 10 % av artiklarna framhäver att mängden lärarledd undervisning i skolorna är lagom.

Åsikt om mängden lärarledd undervisning * Dagstidning Crosstabulation

			Dagstidning			Total
			Dagens Nyheter	Svenska Dagbladet	Aftonbladet	
Åsikt om mängden lärarledd undervisning	Det är för lite lärarledd undervisning	Count % within Dagstidning	7 77,8%	6 100,0%	5 100,0%	18 90,0%
	Mängden av lärarledd undervisning är lagom	Count % within Dagstidning	2 22,2%	0 0,0%	0 0,0%	2 10,0%
Total		Count % within Dagstidning	9 100,0%	6 100,0%	5 100,0%	20 100,0%

Majoriteten av skribenterna som skriver om klasstorlek i debatten förespråkar små klasser och mindre elevgrupper. De oberoende moderata och liberala tidningarna skiljer sig inte åt vad avser politisk åsikt om klasstorleken betydelse för skolresultaten. Däremot är fler artiklar från Aftonbladet lutade mot att klasstorlek inte har någon betydelse snarare än att klasserna bör krympas. Det här statistiska sambandet är däremot inte signifikant. Följaktligen finns stor risk att sambandet avgjordes av slumpen⁴⁷.

Åsikt om klasstorlek * Dagstidning Crosstabulation

			Dagstidning			Total
			Dagens Nyheter	Svenska Dagbladet	Aftonbladet	
Åsikt om klasstorlek	Förespråkar små klasser och elevgrupper	Count % within Åsikt om klasstorlek	5 35,7%	8 57,1%	1 7,1%	14 100,0%
	Det finns inget samband mellan klasstorlek och skolresultaten	Count % within Åsikt om klasstorlek	2 28,6%	2 28,6%	3 42,9%	7 100,0%
Total		Count	7	10	4	21

⁴⁷ För källhänvisning hänvisas till externa bilagor

% within Åsikt om klasstorlek	33,3%	47,6%	19,0%	100,0%
----------------------------------	-------	-------	-------	--------

5 Argumentationsanalys av skoldebatten

Vi kan nu se baserat på den statistiska analysen av skoldebatten som den har skildrats i nationell media att det har skrivits mest om läraryrkets status, det fria skolvalet, ökad skolsegregation, stöd till svagpresterande elever, skolsystemets huvudmannaskap liksom den bristande ordningen i klassrummen. Om vi använder ett bredare perspektiv, hur resonerar då förespråkarna av ett fritt skolval och hur ser motargumenten ut? Samma analys gäller avseende debatten om statlig skola, vilka argument finns för och emot en statlig skola? Hur ser debatten ut egentligen? Det här kapitlet kommer att handla om de mest nämnda temorna i skoldebatten och hur olika aktörer ser fördelar respektive nackdelar med vinstdrivande privatskolor, ett återförstatligande av skolan, höjda lärarlöner eller tidigare betyg. Kapitlet redogör för en argumentationsanalys av de problemområden som det mest aktivt har debatterats om i skolpolitiken.

5.1 Argumentationsanalys av friskolevalet i debatten om PISA

Debatten om friskolor	
Argumenten för friskolor	Argumenten emot friskolor
Om det förutsätts att boendesegregationen i Sverige är stor borde möjligheten att få välja skola utanför det egna bostadsområdet minska segregeringen ⁴⁸ .	Friskolevalet sorterar elever med olika socioekonomiska bakgrunder i skilda skolor vilket skapar en kraftig skolsegregation och en omfattande socioekonomisk spridning av elever med olika socioekonomiska bakgrunder ⁴⁹
Mycket talar för att friskolevalreformen som decentraliserat grundskolesystemet har minskat den socioekonomiska spridningen i Sverige. Den senaste PISA rapporten indikerar att Sverige har den näst lägsta socioekonomiska segregationen av 44 industriländer vilket borde innebära att skolsegregationen är på en låg nivå ⁵⁰ .	<i>"Elever med litet socioekonomiskt och kulturellt kapital och med sämre förutsättningar för inläring parkeras i andra skolor än de välbärgade familjernas elever där de presterar ännu sämre än de hade gjort i en mer blandad miljö"⁵¹</i>
I The Economist konstateras att det inte är hur skolan är organiserad som är viktigt. England, Skottland och Nordirland är tre riksdelar med helt olika skolsystem men med mycket likartade resultat. Det som har betydelse för elevernas kunskapsinhämtning är den överordnade samhällskulturen, kvaliteten på undervisningen och inte alltför många omfattande reformer	Många av de friskolor som har startats har pedagogiska modeller som baseras på att eleverna ska ta ett stort eget ansvar och eleverna lämnas för ensamma i sitt lärande, vilket menar många av elever inte är mogna för
Att valfriheten skulle sänka skolornas kvalitet stämmer inte överens med hur det ser ut i praktiken. I Stockholms stad där 20 % av eleverna går i friskolor och där valfriheten är stor är meritvärdet 14 poäng högre för eleverna som är i slutfasen av sin obligatoriska utbildning år 2010 jämfört med för tio år sedan. Det innebär att varje elev sett generellt hade tre fler VG i betyg år 2010 jämfört med för tio år sedan.	Privatskolornas begränsade resurser kan ifrågasättas. Finns resurser för ett eget bibliotek, en skolsköterska, har privatskolan någon skolgård eller en egen gymnasal? ⁵²

⁴⁸ Hans Bergström, "Bluff om PISA", *Dagens Nyheter*. 15 december 2010

⁴⁹ TT, "Politiker vill behålla fritt skolval", *Svenska Dagbladet*. 8 december 2010.

⁵⁰ Yvonne Andersson & Annika Ecklund, Fritt skolval är en fråga om rättvisa. *Svenska Dabladet*. 28 mars 2013

⁵¹ Ulrika By, "Svensk valfrihet störst i världen", *Dagens Nyheter*. 8 mars 2009.

⁵² Sten Svensson, "Den fria konkurrensen sänker skolans kvalitet", *Dagens Nyheter*. 15 oktober 2010.

En rapport från Reforminstitutet visar att kommuner med bara en grundskola har fler obehöriga elever till gymnasiet, sämre resultat generellt, högre lärartäthet och färre andel elever med utländsk bakgrund

Socioekonomisk bakgrund antyds inte ha fått större betydelse de senaste åren och därmed kan den inte vara orsaken till skillnaderna i resultat. Många debattörer som förespråkar friskolevalet menar att det är många andra faktorer som är mer avgörande för elevernas ambitioner: studiemotivation och engagemang hos föräldrar är två mer viktiga förklaringar till hur elever kommer att prestera i skolan⁵³.

Hur jobbar privatskolor med elever som har behov av särskilt stöd egentligen?

Skolverkets statistik visar på viktiga kvalitetsskillnader mellan privatskolor och kommunala skolor. I termer av tillgång till specialsalar, bibliotek, antal kronor per elev i elevvård och tillgång till studievägledare anses de kommunala skolorna vara bättre än de privata menar debattörer på den här sidan om debatten.

Skolans kvalitet har också och göra med att aktiebolagsskolorna har lägre lärartäthet. Generellt sett har koncernskolorna 4-6 färre lärare på lika många elever. Färre anställda lärare är för privatskolorna mer ekonomiskt gynnsamt. De bra betygsresultaten i privatskolorna brukar ofta förklaras med att dessa elever har fler elever med rika föräldrar. Med fler elever tillhörande lågutbildade föräldrar på privatskolorna skulle skolorna tvingas att höja lärartätheten för att bevarasamma betygsnivåer menar vissa debattörer. Därför menar det att privatskolornas vinstintressen och höga betygsnivåer sker på bekostnad av skolsegregationen och skolans kvalitet⁵⁴.

⁵³ Rebecca Weidmo Uvell, "Ansvaret för skolorna kan inte läggas på barnen", *Svenska Dagbladet*. 27 mars 2014.

⁵⁴ Sten Svensson, "Den fria konkurrensen sänker skolans kvalitet", *Dagens Nyheter*. 15 oktober 2010.

5.2 Argumentationsanalys av det kommunala huvudmannskapet

Debatten om det kommunala huvudmannskapet	
Argumenten för kommunalt huvudmannskap/emot mer toppstyrning av skolorna	Argumenten emot kommunalt huvudmannskap
	När kommunerna fick ansvar för skolan gick det snett. Kommunerna har i olika utsträckning fördelat resurser till kommunens skolor efter de behov som rektorer och lärare har sett finns ⁵⁵ .
Att centralstyrning inom skolan kan skapa ett dilemma visades genom införandet av 1994 års nya läroplan, i vilket lärarens roll reducerades i klassrummet till fördel för elevens eget arbete. Forskningen visar att det här kan påverka resultaten i skolan till det sämre.	Lärarnas status har försämrats menas det i debatten. Kommunerna som arbetsgivare ansvarar därmed för lärarnas försämrade löneutveckling. Lärarnas löner har utvecklats sämre än för andra yrkeskategorier och framförallt har en del andra länders lärarlöner utvecklats bättre ⁵⁶ .
	Förr i tiden hade Sverige centraliserade grundskolor med likvärdiga villkor och där alla elever hade samma chans att få en bra utbildning och gå vidare i systemet. Skolan har blivit mindre en likvärdig skola som riktar sig ut till alla och mer en skola för eleverna vars föräldrar har resurser. Debatten om skolan präglas av motstridiga tendenser. Ibland talas det om fantastiska skolor i välbärgade områden. I andra fall om skolor i utsatta förorter där så lite som 20 % når gymnasiebehörighet ⁵⁷ .
Det finns inget som talar för att staten ska kunna förbättra resultaten genom att påtvinga alla skolor samma pedagogiska metoder. Debatörerna på den här sidan om debatten menar att skolledarna bäst vet själva vilken typ av undervisning som krävs för att hantera elevernas behov ⁵⁸ .	Samtidigt som resultaten sjunker visar PISA-studierna att likvärdigheten i det svenska skolsystemet försämras ända sedan grundskolesystemet decentraliserades över till kommunala enheter. Skillnaden mellan skolor ökar, skillnaden mellan topppresterande och lågpresterande elever ökar och skillnaden mellan elevgrupper utifrån deras

⁵⁵ Leif Lewin, "Kommunaliseringen av skolan är ett misslyckande", *Dagens Nyheter*, 10 februari 2014.

⁵⁶ Leif Lewin, "Kommunaliseringen av skolan är ett misslyckande", *Dagens Nyheter*, 10 februari 2014.

⁵⁷ Per Kornhall, "Principen om en bra skola för alla gäller inte längre", *Dagens Nyheter*, 17 mars 2013.

⁵⁸ Karin Svanborg- Sjövall & Eva Cooper, "47 av Sveriges 50 sämsta skolor är kommunala", *Dagens Nyheter*. 4 maj 2014

sociala bakgrund ökar också. 25 % av de mest segregerade kommunerna fördelar inte resurser till skolorna efter elevernas behov. Det har riktats kritik mot att de kommunala resurserna till skolorna inte har anpassats efter lokala förutsättningar och har inte gått "till var och en efter hans behov och från var och en efter hans förmåga". "Den svenska modellen förutsätter en likvärdighet i de tjänster som erbjuds. Sverige är ett välfärdssamhälle med en sammanhållen skola. Det gäller att få med alla"⁵⁹.

"När staten övertar kommunens uppgift att ge förutsättningar och erbjuder kommunerna tillfälliga statsbidrag för till exempel lärarlyft och sommarskola, då låser sig styrsystemet. Statsbidrag som därtill visar sig inte ge avsedd effekt och där startad verksamhet avstannar när bidraget upphör. Den bestående effekten blir i stället en kommunal bidragsförväntan, som ytterligare passiviserar kommunernas eget ansvarstagande"⁶⁰

⁵⁹ Ibrahim Baylan, "Regeringen blickar bakåt på gammalmodig skolpolitik", *Dagens Nyheter*. 23 mars 2013.

⁶⁰ Gunnar Isealau, "Staten gör kommuner passiva", *Svenska Dagbladet*. 17 januari 2014.

5.4 Argumentationsanalys av den bristande ordningen i klassrummen

Debatten om den bristande ordningen i klassrummen	
Argument för att ordningen i klassrummen brister och att den är ett bidragande problem till kunskapsförsämringen	Ordningen i klassrummen är inte ett problem alternativt att hot om våld inte löser skolans problem
Skolan måste präglas av ordning och arbetsro, så att elever och lärare kan få arbetsro.	Hårdare tag löser inte alla skolans problem. Utanförskapets och samtalets betydelse har underminerats i debatten. Man måste gå till botten med de verkliga problemen och hantera elevers känsla av utanförskap. Grunden för allt lärande är bra relationer mellan lärare och elever. För unga elever är det viktigt med samtal med lärare eller annan skolpersonal. Det stärker unga elevers självkänsla menar debattörerna på den här sidan om debatten ⁶¹ .
Varje år genomförs en undersökning av Stockholms stad då man ställer frågor till elever i några årskurser om hur de upplever skolan. Förra året var det 47 % av eleverna i årskurs åtta som upplevde att de blir störda på lektionerna ⁶² .	Ordningen i skolorna är inte det primära problemet. Istället behövs tidigare stöd till eleverna, mer lärarledd undervisning och satsningar på läraryrket.
På SvD Brännpunkt har det framförts att Tyskland har förbättrat sig enormt i PISA just på grund av att disciplinproblemen har hanterats och reducerats. Nu är det väldigt få som skolkar jämfört med i andra länder ⁶³ .	"Fenomenet i fokus för reportageserien Kaosklass heter inkludering. Det är principen att barn med särskilda behov inte ska plockas ut från den ordinarie verksamheten utan gå i vanliga klasser och få stöd där. Det är bara det att barnen har blivit många och att stödet uteblir. Kommunerna anser sig inte ha råd" ⁶⁴ .
Elevernas attityd till skolan och lärandet anses vara en av flertalet orsaker till de försämrade skolresultaten som PISA visar. "- Vi ser att svenska elever tenderar att komma sent till skolan oftare än elever i andra länder. Det har självklart med attityder att göra. Det finns ett ömsesidigt samband:	Att ge lärarna befogenhet att straffa stökiga elever med att "köra ut dem eller stänga av dem" är inte lösningen på något problem. Syftet är givetvis att de övriga eleverna ska få arbetsro en ytterligare tanke är att straffet ska ha en avskräckande funktion. I den psykologiska verkligheten fungerar det inte. I Många lärare klarar att upprätthålla

⁶¹ Thomas Lerner, "Utanförskap försvann i debatten", *Dagens Nyheter*. 14 februari 2014.

⁶² DN, "Edholm vill ta krafttag mot stökiga klassrum", *Dagens Nyheter*. 20 januari 2014.

⁶³ Erik Helmersson, "Kaosklasser: en skola som försvann", *Dagens Nyheter*. 12 december 2014.

⁶⁴ *ibid*, *Dagens Nyheter*. 12 december 2014

motiverade elever tenderar att få bättre undervisning samtidigt som god undervisning ger mer motiverade elever."⁶⁵

ordningen i sina klassrum utan att bestraffa eleverna. "De grundar inte sin relation till eleverna på hot om straff, utan på motivation, tilltro, kunskap, glädje och utveckling. De vet att lärande främjas av en sådan miljö och attityd."⁶⁶

I PISA finns utöver provresultaten även indikatorer för ordning och reda i skolan.

"– Vi toppar en tabell i undersökningen. Vi har flest sena ankomster. På nio år är det många lektioner som går bort när man inte kan starta på utsatt klockslag. När det gäller ordning och studiedisciplin finns det mycket mer att göra. Vi ligger mycket över OECD-genomsnittet när det gäller slapphet.
– Låg klassrumsdisciplin påverkar resultatet, enligt PISA. Det är en viktig delförklaring till de sjunkande svenska resultaten."⁶⁷

⁶⁵ Malin Ekman, "Skolforskare: fler svaga elever", *Svenska Dagbladet*. 3 december 2013.

⁶⁶ Marita Johansson, "Hot om straff löser inte skolans disciplinproblem". *Svenska Dagbladet*. 10 mars 2014.

⁶⁷ Lena Hennel, "Lås dörren för sena elever", *Svenska Dagbladet*. 10 december 2013.

5.6 Argumentationsanalys av debatten om klasstorlek

Debatten om klasstorlek	
Argument för att klasstorlek har betydelse för kunskapsförsämringen	Argument emot att klasstorlek ska vara lösningen till skolproblemet
PISA studien visar att skillnaderna mellan lågpresterande och topppresterande elever har ökat men det är framförallt eleverna med sämst förutsättningar som har tappat mest. Elevgrupperna bör bli mindre då det har stor betydelse för elever med undervisningssvårigheter. ⁶⁸	Svenska elevers kunskaper har försämrats enligt vad PISA studien visar men det mönster som skådas i PISA studien är att de bästa skolsystemen i världen tenderar att prioritera lärarlöner och lärarnas kvalitet framför elevernas antal i varje klassrum. I rak motsats till vad en del debattörer och forskning visar är det faktiskt vanligt med stora klasser i de topppresterande länderna som exempelvis Kina, Sydkorea och Singapore. I Sverige har vi ändå relativt små klasser sett till lärartätheten ⁶⁹ .
Mindre elevgrupper ger lärarna mer tid med varje elev – "både de elever som behöver mer stöd för att nå målen i skolan och de som vill ha mer stimulans". ⁷⁰	"En lärare som varken behärskar sitt ämne, eller konsten att trollbinda elever, är sämre än ingen lärare alls. En sådan magister får barnen att tro att de är dumma, eller att matte är urtrist och omöjligt att begripa. Det är främst detta, inte storleken på klasserna, det fria skolvalet, eller ens utbyggnaden av mobilnätet, som är nyckeln till det svenska skolproblemet". ⁷¹
Mindre elevgrupper och fler lärare är en förutsättning att varje elev får mer tid med sina lärare och får arbetsro. Forskningen har varit motsättningsfull men viss forskning pekar ändå på det som ofta är lärarnas ställningstagande: Med mindre elever i varje klass får varje lärare mer tid med sina elever och det blir lugnare i klassrummen. ⁷²	Klasstorlek kommer i sig inte leda till högre resultat men är en förutsättning för att andra insatser ska fungera effektivare. Det menas i debatten att lärarnas skicklighet och tidigare stöd till eleverna har en mer direkt inverkan på högre resultat än elevernas antal ⁷³ .

⁶⁸ Metta Fjelkner, "Lagstifta om mindre skolklasser", *Svenska Dagbladet*. 27 mars 2012.

Skolverket, Kraftig försämring i PISA. 2014-04-01. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/kraftig-forsamring-i-pisa-1.167616> (Hämtad 2014-04-25)

⁶⁹ Johannes Åman, "PISA 2009: Studien visar att skolsystem kan förbättras relativt snabbt", *Dagens Nyheter*. 8 december 2010.

⁷⁰ Stefan Löfven & Ibrahim Baylan, "Så ska vi vända Regeringens djupa misslyckande i skolan", *Dagens Nyheter*. 4 december 2013.

⁷¹ Maciej Zaremba, "Maciej Zaremba: Hur kunde Sverige utarma sin lärarkår?", *Dagens Nyheter*. 9 december 2013

⁷² Maria Sundén Jelmini, "Spretande forskningsresultat om klassernas storlek", *Svenska Dagbladet*. 11 mars 2014.

⁷³ ibid, *Svenska Dagbladet*. 11 mars 2014

Forskningsinstitutet IFAU presenterade härom året rapporten "Långsiktiga effekter av mindre klasser" där det framgick att små klasser och mindre elevgrupper har effekt på både studieresultat under utbildning men har även positiva effekter senare i livet i termer av högre lön.⁷⁴

⁷⁴ Maria Sundén Jelmini, "Spretande forskningsresultat om klassernas storlek", *Svenska Dagbladet*. 11 mars 2014.

6 Slutsats/analys

Sveriges skolväsende har sedan början på 1990-talet kännetecknats av lokal variation och stora skillnader i utförande och faktum är att grundskolan är ett väldigt aktuellt exempel på en decentralisering som har genomförts i offentlig sektor. Författaren Öyvind Österud berättar om centralisering och hur toppstyrning av ett bestämt politiskt område ger mer jämlikhet och likabehandling över en större jurisdiktion vilket har varit ett av de stora problemen i skolorna runtom i landet enligt vad debatten visar. Lokala variationer och stora skillnader i utförande från skola till skola och kommun till kommun har skett i termer av att vissa skolor har getts för stort spelutrymme och har satsat mer på tidiga stödinsatser åt elever med undervisningssvårigheter än andra skolor, medan vissa skolor har satsat mer på pedagogisk inläring genom fler speciallärare/pedagoger och mindre elevgrupper än skolor i andra kommuner vilket är ett sätt att se på problemen utifrån ett uppifrån och ned perspektiv i vilket en centralisering och toppstyrning av policyprocessen förespråkas medan otydliga politiska riktlinjer och för många lokala aktörer involverade i policyprocessen riskerar leda till problem med implementeringen av politiken. Utifrån ett uppifrån och ned perspektiv borde staten ha tagit ett större ansvar för att säkra likvärdigheten i utbildningen som eleverna får och att alla elever och skolor följer en och samma kursplan. Ett uppifrån och ned perspektiv skulle förespråka att elever har lika möjlighet till stöd hjälp i undervisningen oavsett vilken skola de går i och det teoretiska perspektivet skulle rentav kunna innebära att gå emot friskolevalet i vilket man tillåter för många olika aktörer att vara involverade i policyprocessen.

Ett nedifrån och upp perspektiv skulle framhäva för åtstramade politiska riktlinjer som har förkortat lärarnas tid med sina elever genom mindre lärarledd undervisning samtidigt som lärarnas administrativa arbetsbörda har ökat enormt. Lärarnas tid att planera och genomföra undervisningen har minskat vilket mycket väl kan bero på ett ökat administrativt ansvar vilket är ett exempel på strikta politiska riktlinjer. Lärarna får mindre tid med sina elever och mindre chans att ge de stödet de behöver vilket utifrån ett nedifrån och upp perspektiv skulle vara en indikation på att lokala aktörer, d v s lärarna och specialpedagoger inte har involverats tillräckligt i policyprocessen och elevernas lärande. Det har även riktats mycket kritik mot att det råder lärarbrist och att det behövs fler specialpedagoger vilket också beror på hur de politiska resurserna allokeras. Brist på resurser är en annan orsak till policyproblem i teorin enligt nedifrån och upp perspektivet och kritik har riktats mot att resurser inte alltid har fördelats till skolor och elever efter behov och att kommunerna som huvudman inte har varit lyhörda för rektorernas och lärarnas åsikt om hur resurserna bör allokeras. Utifrån ett nedifrån och upp perspektiv skulle ett decentraliserat perspektiv mena att centralmyndigheten borde kritiseras för att inte ha fördelat tillräckligt med resurser till skolor efter lokala förutsättningar, t e x att det hade behövts mer statliga investeringar i mindre klasser eller fler speciallärare i en viss kommun. Det visar också på hur centrala lokala aktörer inte har fått tillräckligt inflytande i policyprocessen. Nyligen har tidigare betyg införts med nytt betygssystem vilket mycket väl kan vara omständigt för alla som arbetar i skolsystemet och även eleverna som måste anpassa sig till många och omfattande reformer vilket är ett tecken på strikta politiska riktlinjer och att eventuellt inte alla lokala aktörer har fått sitt att säga i de här politiska reformerna.

De centrala aktörerna i skoldebatten verkar relativt eniga om att det finns en tilltagande skolsegregation och att klassamhället har fått större genomslag i klassrummen. Den socioekonomiska spridningen mellan olika skolor och skillnader mellan kommuner har ökat. Det kan konstateras utifrån den forskning och experterna har kommit fram till att det är fel med för stora skillnader mellan skolorna, till exempel mellan skolor i utsatta förorter och skolor i mer välbärgade områden. Skillnaderna gäller såväl tillgång till lärare som resurser som används till undervisningen. Experterna pekar på att det finns ett starkt samband mellan likvärdig utbildning och skolresultaten. Aktörerna är däremot inte alltid eniga om huruvida segregationen har främjats av det fria skolvalet som beskylls för att sortera eleverna i bra och dåliga skolor och huruvida skolan bör vara statlig eller kommunal. En sak är säker, det fria skolvalet har fått stark kritik för sina segregeringseffekter samt privatskolornas vinstjakt som ofta sker på bekostnad av en bra utbildning och skolgång för eleverna. Privatskolorna har till följd av vinstjakten på den fria marknaden generellt lägre lärartäthet och det ifrågasätts bland annat hur dessa skolor hanterar elever med undervisningssvårigheter, deras budget för eget skolbibliotek, skolmaterial, speciallärosalar, gymnasalar och resurser till undervisningen. Dessa faktum gör privatskolorna konkurrensutsatta vilket placerar eleverna i en obekvämlig position vid eventuell nedläggning av skolan. De flesta debattörerna verkar alltså överens om att segregationen i svenska skolor är ett stort problem och att elevernas socioekonomiska bakgrund blir allt viktigare för deras skolresultat och effekten är till och med större än OECD-genomsnittet.

De flesta debattörerna framhöll även att det behövs mer lärarledd undervisning, mer satsningar på lärarnas kvalitet, status och löner och tidigare stöd till eleverna. Pedagogiken att eleverna ska ta ett större eget ansvar och till stor del hämta in kunskaperna på egen hand har fått stark kritik. Undervisningen idag kännetecknas i hög grad av självständigt arbete då eleverna på en viss tid ska klara av en uppgift vilket inte gynnar de elever som har det svårast i skolan. Forskare menar att många elever behöver mer lärarstöd än vad de får idag. Resurser har heller inte riktats dit där de behövs mest, med vilket syftas på elever med undervisningssvårigheter och skolor i utsatta förorter. Brist på behöriga lärare har lyfts fram som en del av det stora lärarproblemet, det är samtidigt väldigt få sökande till lärarhögskolorna och lärarfacken har ställt krav på bättre arbetsvillkor och lönehöjningar för läraryrket som bedöms dels som lågavlönat och dels som att dess arbetsmiljö har betraktats som stressig och stökig av många tillfrågade lärare. Till lärarproblemet hör också att lärarutbildningen har fått kritik för att vara bristfällig och att det råder brist på behöriga lärare. PISA undersökningen är enligt mig som uppsatsförfattare minst sagt en intressant internationell kunskapsjämförelse som ger möjlighet till att studera hur utvecklingen för olika länder har sett ut över tid och i jämförelse med andra länders elever. En naturlig fråga blir vad de topppresterande länderna i PISA undersökningen har gemensamt och på vilka sätt dessa länders skolsystem skiljer sig åt från det skolsystem som vi har i Sverige. I Finland får eleverna med undervisningssvårigheter tidigt stöd genom att kunskaperna bedöms i en tidigare fas och det finns specialundervisning. Många debattörer som har jämfört skolsystemen i Sverige respektive Finland menar att läraryrket har högre status, är bättre betalt och är mer eftertraktat i Finland. Det har poängterats att Finland inte har några friskolor till skillnad från Sverige och att skolorna i Finland därför anses väldigt likvärdiga. Ett generellt samband är att topppresterande länder i PISA brukar också ha hög lärarstatus. Däremot kan det inte påvisas något samband mellan små klasser och skolresultat vilket innebär att de topppresterande länderna i PISA inte nödvändigtvis har mindre klasser än i Sveriges skolor. Ofta brukar Japan nämnas som exempel där det i genomsnitt går 37 elever

per klass vilket är mer än i Sveriges skolor men vars elever ändå visar på bättre kunskapsprestationer i PISA. Tvärtom är det vanligt att de topppresterande länderna i PISA, Kina, Sydkorea och Singapore har stora klasser. De bästa skolsystemen i världen tenderar generellt att sätta in tidigt stöd till elever med undervisningssvårigheter för att förebygga problem som annars förvärras och skjuts upp i årskurserna. Många debattörer menar att det är raka motsatsen till hur det fungerar i Sverige, här sätts stödet oftast in för sent eller mycket senare. Här fyller det också en funktion att det därför behövs fler speciallärare/pedagoger i Sveriges skolor även om det har varit en betydligt mindre diskuterad aspekt i skoldebatten. Toppresterande länder i PISA tenderar också att satsa på bra och kompetenta lärare med hög status före små klasser. Som uppsatsförfattare kan jag dock delvis förstå varför elevgrupperna måste bli mindre. Det har särskilt stor betydelse för de elever som har sämst förutsättningar, koncentrationssvårigheter och svårare inlärningsmöjligheter. PISA rapporten visar just att skillnaderna mellan topppresterande och lågpresterande elever har ökat påtagligt men att det är framförallt de lågpresterande eleverna som har tappat mest vilket ger empiriskt stöd för att stödinsatser till de lågpresterande eleverna som är bristfälligt. Det finns även forskning som visar att små klasser har positiv påverkan på barns kunskapsinhämtning då det ofta tenderar att bli stökigt och oreda i större klasser. Små klasser i tidigare faser leder enligt forskningen till bättre kunskapsinhämtning, högre andel elever som går vidare till högre studier och högre lönenivåer senare i livet. Det är framförallt elever med undervisningssvårigheter som presterar bättre i små klasser. Mindre elevgrupper och små klasser kommer säkerligen leda till att många andra insatser fungerar bättre. Med mindre klasser kommer det bli mer lugnare i klassrummen vilket ger mer arbetsro till eleverna och lärarna får mer tid med sina elever men åtgärden i sig kommer inte leda till högre resultat, menar jag som uppsatsförfattare. Jag anser att en mer direkt åtgärd som mer sannolikt kommer ha direkt inverkan på elevernas inläring och hur adekvat utbildning de får är lärarnas kvalitet. Lärarnas kvalitet handlar då till stor del om problemet med den stora andelen obehöriga lärare, det låga söktrycket till lärarhögskolorna, lärarnas löner och yrkets attraktivitet. Fler duktiga studenter måste känna sig motiverade att söka sig till lärarutbildningarna.

Studier visar däremot även att det finns ett positivt samband mellan undervisningstid och skolresultat vilket är rimligt. Men kunskapsprestationen handlar också om hur tiden används. Den nationella skoldebatten har enligt mig som uppsatsförfattare präglats av ett för stort fokus på exakt antal undervisningstimmar istället för innehållet i utbildningen. Det har varit ett stort fokus på det mätbara i skolkrisen i termer av exakt antal undervisningstimmar, lärarnas bruttolön, antal friskolor per kommun, betyg, skolresultat och provresultat. Det här är givetvis viktiga aspekter i skolproblemet som vi ser den i den nationella debatten men det riskerar att lyfta fokus från de icke mätbara problemen i skolorna som trots allt kan vara roten till problemet. Det har exempelvis inte varit mycket diskussion om vad det är eleverna får lärarna sig i skolan, huruvida kursplanerna följs och om kursplanerna är väl samordnade med vad PISA sätter prov på. PISA resultaten kan vara en indikation på att topppresterande länder som Sydkorea, Kanada, Japan och Finland har kursplaner som är mer förenliga med PISA testet än kursplanerna som tillämpas i Sveriges skolor. Jag anser att kunskapsdiskrepansen i PISA inte överraskar då kursplanerna och skolsystemen har anpassats olika från kommun till kommun vilket har medfört att svenska elever inte får en likvärdig utbildning. Därmed kan vi inte garantera att svenska elever får likvärdiga kunskaper vilket nu PISA studien just visar. En annan trend som framgått i PISA studien är att skolresultaten sjunker mer för killar än för tjejer. Det här kunskapsgapet minskar däremot när eleverna får möjlighet att göra det digitala provet.

Lägger man ihop problemet med stora klasser, en klass på uppemot 30-40 elever, en lärare som saknar behörig högskoleutbildning, en del stökiga elever och elever med undervisningssvårigheter som riskerar att halka efter i skolor där stödinsatser inte sätts in i en tidig fas är resultaten som PISA indikerar enklare att få en förståelse för och då framförallt om det has i åtanke att kommunerna har olika lokala förutsättningar och att kommunerna handskas olika med de här problemen, att den ena kommunen är mer aktiv i att investera i stödåtgärder och speciallärare samt pedagoger än andra kommuner.

Slutligen är det viktigt att betona i en sådan här debattstudie att ett enskilt prov inte kan mäta alla de kunskaper som en medborgare behöver för att maximalt kunna åtnjuta sina rättigheter och ta sig in på arbetsmarknaden då provet dels omfattar ett snävt begränsat antal ämnen och dels för att det genomförs av ett urval av Sveriges grundskoleelever. Kanske hade resultaten blivit ett annat om kunskaperna hade mätts bland den sysselsatta kategorin av medborgare. För den delen vore det även svårt att konstatera att provet definitivt mäter alla de kunskaper som en elev bör ha erhållit i slutet av sin obligatoriska skolgång. Men slutligtvis är det viktigt att betona att kunskapsförsämringen har varit stadig under ett helt decennium och att PISA studien faktiskt är avsedd som underlag för politiska beslut eller helt enkelt som en bekräftelse på att skolpolitiken antingen fungerar bra eller att det innehåller brister. De senast genomförda PISA studierna visar däremot klart och tydligt att det finns klara brister i det decentraliserade grundskolesystem som vi har idag.

Studiet av den nationella skoldebatten leder till slutsatsen att följande orsaker är de mest sannolika orsakerna till kunskapsraset som PISA studien indikerar

För låg lärarstatus

Skolsegregation

Det fria skolvalet

Decentralisering

Mer tidigt stöd till elever med undervisningssvårigheter

Eleverna har lämnats för ensamma i sitt lärande

Bristande ordning i klassrummet

För många och för omfattande politiska reformer av skolsystemet

För stora klasser och elevgrupper

För lite lärarledd undervisningstid

Skillnader mellan könen

7 Referenser

- Esaiasson et al. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik, 2007.
- Hudson, John. och Lowe, Stuart. *Understanding The Policy Process*. Bristol: Policy Press, 2009.
- Østerud, Øyvind. *Statsvetenskap: Introduktion i politisk analys*. Stockholm: Natur och Kultur, 1997.
- Ammermüller, Andreas (2004) : PISA: What Makes the Difference? Explaining the Gap in PISA Test Scores Between Finland and Germany, ZEW Discussion Papers, No. 04-04. Tillgänglig på: <http://ideas.repec.org/p/zbw/zewdip/1605.html> (Hämtad 2014-02-23)
- Woessmann, Ludger and Fuchs, Thomas, What Accounts for International Differences in Student Performance? A Re-Examination Using PISA Data (September 2004). IZA Discussion Paper No. 1287; CESifo Working Paper Series No. 1235. Tillgänglig på: <http://ssrn.com/abstract=572802> (Hämtad 2014-02-23).
- Eric A. Hanushek & Ludger Wössmann, 2006: "Does Educational Tracking Affect Performance and Inequality? Differences- in-Differences Evidence Across Countries," *Economic Journal*, Royal Economic Society, vol. 116(510), pages C63-C76, 03. Tillgänglig på: http://ideas.repec.org/p/ces/ceswps/_1415.html (Hämtad 2013-02-22)
- Bellat Marie Duru & Suchaut Bruno (2005): Organization and context, efficiency and equity of educational systems: What PISA tells us, *European Educational Research Journal* 4,3. Tillgänglig på: <http://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00006354> (Hämtad 2014-02-22)
- Fertig Michael (2003), Who's to blame? The determinants of German student's achievement in the PISA 2000 study. IZA DP No. 73. Tillgänglig på: http://www.iza.org/en/webcontent/publications/papers/viewAbstract?dp_id=739. (Hämtad 2014-02-22)
- Lavy Victor (2010), Do Differences in Schools Instruction Time Explain International Achievement Gaps? Evidence from developed and developing countries, National Bureau of economic research, JEL No. I21,I28. Tillgänglig på: <http://www.nber.org/papers/w16227> . (Hämtad 2014-05-22)
- Jack Bugas et al (2012), What can we learn about the U.S. education system from international comparisons?, Silicon Valley Education Foundation. Tillgänglig på: <https://publicpolicy.stanford.edu/publications/what-can-we-learn-about-us-education-system-international-comparisons-analysis-pisa-and>
- Skolverket. PISA i korthet. 2014-04-04. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa> (Hämtad 2014-03-24)
- Oskarsson Magnus, "Pisachocken värst i välmående länder", *Svenska Dagbladet*, 23 december 2013, hämtad 2014-03-24 från http://www.svd.se/kultur/understrecket/pisachocken-varst-i-valmaende-lander_8847282.svd
- Skolverket. PISA 2000. 2010-03-09. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/pisa-2000-1.9892> (Hämtad 2014-03-24)
- Skolverket. PISA 2003. 2010-02-17. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/pisa-2003-1.10082> (Hämtad 2014-03-24)

Skolverket. Svenska 15-åringar är bättre på att läsa än att räkna. 2010-03-09.
<http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/svenska-15-aringar-ar-battre-pa-att-lasa-an-att-rakna-1.39273> (Hämtad 2014-03-24)

Skolverket, Sverige tappar i både kunskaper och likvärdighet. 2010-12-21.
<http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/sverige-tappar-i-bade-kunskaper-och-likvardighet-1.96011> (Hämtad 2014-03-24)

Johanna Melén, "Skolan måste bli mer lustfylld" *Aftonbladet*, 24 april 2008.

Skolverket. Kraftig försämring i PISA. 2014-04-01. <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/internationella-studier/pisa/kraftig-forsamring-i-pisa-1.167616> (Hämtad 2014-03-24)

Moderaterna, "Alliansen presenterar kunskapspaket för skolan". 2013-09-13.
<http://www.moderat.se/nyhetsartikel/alliansen-presenterar-kunskapspaket-skolan> (Hämtad 2014-04-22)

Erik Melin & Leonard Goldberg, "Spricka i Alliansens skolpolitik", *Aftonbladet*, 4 januari 2014.

Anna Kinberg-Batra & Tomas Tobé, "Ett dyrt experiment med skolan", *Dagens Nyheter*, 20 februari 2014.

Tomas Tobé, "Vänsterpartiet- Löfvens värsta mardröm", *Aftonbladet*, 2 februari 2014.

Jan Björklund, Folkpartiet. PISA visar att skolreformerna måste fullföljas. 2014-04-01.
<http://www.folkpartiet.se/jan-bjorklund/nyhetsbrev/?nid=346814> (Hämtad 2014-05-21)

Kristina Jogestrand, Fredrik Gunér & Anna-Lena Wallström, "Svenska elevers resultat försämras". 2010-12-07. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/svenska-elevers-resultat-forsamras/> (Hämtad 2014-05-22)

DN.se "Att socialdemokraterna tänker om beror på mig"

Annika Ecklund, "Ge eleverna mer tid för läsning". *Göteborgsposten*. 19 januari 2013

Kristdemokraterna. PISA resultatet allvarligt men förväntat.
<http://wp.kristdemokraterna.se/skolbloggen/2013/12/03/pisa-resultatet-allvarligt-men-forvantat/> (Hämtad 2014-05-22)

Centerpartiet. Skolan behöver långsiktighet. 2014-02-11. <https://www3.centerpartiet.se/person/Mattias-Andersson/Dates/2014/2/Skolan-behover-langsigtighet/> (Hämtad 2014-04-27)

Centerpartiet. Svenska skolan behöver ett engagerat kommunalt huvudmannaskap. 2013-12-09.
<http://www3.centerpartiet.se/Person/Mattias-Andersson/Dates/2013/12/Svar-pa-JanBjorklunds-artikel-om-forstatligande/> (Hämtad 2014-04-27)

Ibrahim Baylan, Metta Fjelkner, Eva-Lis Preisz, "Regeringen vill införa auktorisation av lärare", *Dagens Nyheter*, 2006-01-03.

Rossana Dinamarca, SVT. Sluta skylla skolproblemen på sossarna, Björklund. 3 december 2013.
<http://debatt.svt.se/2013/12/03/sluta-skylla-skolproblemen-pa-sossarna-bjorklund/> (Hämtad 2014-05-22)

Mikael Delin, "Svenskarna vill ha mindre klasser", *Dagens Nyheter*. 2014-02-18.

DN, "Många lärare vill förstatliga skolan", *Dagens Nyheter*. 2014-02-09.

¹ Pär Karlsson, "Regeringen och facket inte överens om PISA", *Dagens Nyheter*. 2014-02-18.

TT, "kunskapsras kopplas till skolvalet", *Dagens Nyheter*. 2014-02-02.

Kristina Jogestrand, Fredrik Gunér, Anna Lena Wallström, "Svenska elevers resultat försämras", *Dagens Nyheter*. 2010-12-07.

Daniel Swedin, "Alla förlorar på ett fritt skolval", *Aftonbladet*. 2013-12-09.

Mats Carlbom, "Lärarna bakom succén för skolorna i Finland", *Dagens Nyheter*. 2006-08-22.

¹ Torbjörn Tenfält, "Risk att politikerna vilseleder skolorna", *Dagens Nyheter*. 2008-09-27.

Aftonbladet, "Utredare: Inför stickprov i skolan". 2014-03-12.

Leif Lewin, "Kommunaliseringen av skolan är ett misslyckande", *Dagens Nyheter*. 2014-02-10.

TT, "OECD: Sverige bör höja lärarlöner", *Dagens Nyheter*. 2014-02-08.